

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

**hbo-bacheloropleiding
Vastgoed en Makelaardij**

voltijd

Saxion Hogeschool

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

**hbo-bacheloropleiding
Vastgoed en Makelaardij**

voltijd

Saxion Hogeschool

CROHO nr.39203

Hobéon Certificering

Datum

11 december 2013

Auditteam

W.L.M. Blomen

drs. W.J. van der Post

drs. B. van der Gijp MRE MMO MRICS

ing. D. Zonneveld MSC EMFM

J.M. Schuitema

Secretaris

mr. T. Vis

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	29
6.	AANBEVELINGEN	31
BIJLAGE I	Scoretabel	33
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	35
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	37
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	39
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	43
BIJLAGE VI	Overzicht auditteam	45

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Saxion Hogeschool
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Vastgoed en Makelaardij
registratienummer croho	39203
domein/sector croho	Economie
oriëntatie opleiding (hbo – wo)	HBO
niveau opleiding (associate degree – bachelor – master)	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Business Administration (BBA)
aantal studiepunten (ec's)	240
afstudeerrichtingen	Projectontwikkeling Vastgoedmanagement
onderwijsvorm(en) ¹	Competentiegericht onderwijs
locatie(s)	Enschede
variant(en)	Voltijd
relevante lectoraten	- Kenniscentrum Leefomgeving, Lectoraten - Gebiedsontwikkeling en recht. - Duurzame leefomgeving - Regionale ontwikkeling - Innovatieve technologie in de bouw
datum audit / opleidingsbeoordeling	24 september 2013

¹ Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan: afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

Basisgegevens **hbo-bacheloropleiding Vastgoed en Makelaardij**, voltijd²

Instroom (aantal)	2007	2008	2009	2010	2011	2012
voltijd	108	72	41	51	70	65
uitval (percentage)						
uit het eerste jaar	2007	2008	2009	2010	2011	2012
voltijd ³	45,4	50,0	46,3	47,1	53,2	27,7
uit de hoofdfase				2006	2007	2008
voltijd 4				12,9	6,8	-
rendement (percentage) ⁵				2006	2007	2008
voltijd				71,0	54,2	-
docenten (aantal + fte)			aantal		Fte	
voltijd			9		7,5	
opleidingsniveau docenten ⁶			Bachelor	Master	PhD.	
voltijd			1	8	0	
docent-student ratio ⁷						
voltijd			1:28			
contacturen (aantal) ⁸			1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
voltijd			20	20	n.v.t.	16 uur

² Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordeling 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 11 september 2012

³ Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

⁴ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁵ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁶ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een hbo, master en PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

⁷ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

⁸ Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING

De opleiding Vastgoed en Makelaardij (hierna: V&M) is een brede interdisciplinaire studie die studenten opleidt voor verschillende functies in de vastgoedsector, zoals management- of staf-functies bij woningcorporaties, vastgoedbeheerorganisaties (portefeuillemanager, planner, beheerder) of gemeenten, accountmanagement- of projectmedewerkerfuncties bij projectontwikkelaars en bouwbedrijven, en makelaarsfuncties. Naast de opleiding van Saxion Hogeschool zijn de andere vastgoedopleidingen verbonden aan de Hogeschool Rotterdam, Hanzehogeschool Groningen en Fontys Hogescholen Eindhoven. Zij leiden studenten in vier jaar op tot Bachelor of Business Administration. Saxion Hogeschool biedt de opleiding uitsluitend aan in de voltijd-variant.

De opleiding V&M van Saxion Hogeschool maakte tot 1 januari 2013 onderdeel uit van de Academie Ruimtelijke Ontwikkeling en Bouw (ROB) van de hogeschool. Vanaf die datum valt de opleiding onder de Academie Bestuur, Recht en Ruimte (verder te noemen: ABRR). Mede vanuit het oogpunt van een zorgvuldige inbedding van de toets- en beoordelingsdeskundigheid is gekozen voor een overgang van de examencommissie naar ABRR per 1 september 2013.

De opleiding V&M van Saxion Hogeschool onderscheidt zich van de andere vastgoedopleidingen door oriëntatie op de gehele vastgoedcyclus; van (her)ontwikkeling tot vastgoedmanagement. Vanwege deze oriëntatie en vanwege de ontwikkelingen in het beroepenveld wordt met ingang van het studiejaar 2014-2015 voor alle studenten zowel de module Projectontwikkeling als de module Vastgoedmanagement verzorgd. Deze modules worden overeenkomstig de inhoud en het niveau van voorheen de gelijknamige specialisaties aangeboden.

Hierna volgen, samengevat, de bevindingen en het oordeel van het auditteam dat de opleiding V&M heeft beoordeeld op 24 september 2013.

Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties

De opleiding V&M beoogt afgestudeerden te leveren die in staat zijn tot zowel binnenstedelijke (her)ontwikkeling van een duurzame leefomgeving als het managen van de bestaande vastgoedvoorraad. Het interdisciplinaire karakter van de vastgoedcyclus vereist dat studenten ook juridisch, financieel-economisch en bouwtechnisch in denken en handelen voldoende geëquipeerd zijn.

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding V&M zijn wat betreft de inhoud, niveau en oriëntatie duidelijk geconcretiseerd. De opleiding heeft daarin een weloverwogen eigen keuze gemaakt. Deze sluit aantoonbaar aan bij de indeling en concretisering van de (domein) competenties uit het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel. Het eindniveau qua reikwijdte en complexiteit sluit aan bij de Dublin Descriptoren.

De doelstelling van de opleiding betreffende het verrichten van toegepast onderzoek is direct afgeleid van de doelstelling uit het landelijke profiel. Ten aanzien van de internationale oriëntatie is de doelstelling naar het oordeel van het auditteam over het geheel genomen zeer bescheiden. Deze zou nadrukkelijker in de eindkwalificaties tot uitdrukking kunnen worden gebracht. Het auditteam verwacht dat inbedding in het internationaliseringsbeleid van ABRR daar een belangrijk aanknopingspunt voor biedt. De opleiding kent naar het oordeel van het auditteam een stevige Body of Knowledge en Skills.

Het werkveld is op verschillende wijze actief betrokken bij het verder ontwikkelen van de opleiding, zodat de opleidingscompetenties aansluiten bij de eisen die het beroepenveld aan de afgestudeerden stelt. De opleiding is zich ervan bewust dat de sector mede door financieel economische en maatschappelijke ontwikkelingen in beweging is en dat het programma daarom regelmatig bijstelling behoeft. De beroepenveldcommissie heeft een centrale rol in de actualisatie van de visie op het beroep.

Ook de studenten en alumni zijn tevreden over het profiel van de opleiding. Zij zijn van mening dat de opleiding een goede voorbereiding biedt op de beroepspraktijk van de vastgoedsector.

Hoewel er sprake is van aantal ontwikkelpunten is het auditteam van mening dat de opleiding V&M door concretisering van de beoogde eindkwalificaties, de relatie met het werkveld en het voldoen aan de eisen vanuit het beroepenveld voldoet aan de basiskwaliteit. Het auditteam komt bij Standaard 1 tot het oordeel 'voldoende'.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

Het auditteam is van oordeel dat het curriculum, de kwaliteit van de docenten en de opleiding specifieke voorzieningen het voor de studenten mogelijk maken de beoogde eindkwalificaties te realiseren. De onderwijsvisie van de opleiding komt over de volle breedte van de opleiding tot uitdrukking. Ook de didactische werkvormen, waarbij de praktijkcomponent een belangrijke rol speelt, sluiten bij deze visie aan.

Het door de opleiding V&M aangeboden programma komt wat inhoud, reikwijdte en complexiteit betreft overeen met de beoogde eindkwalificaties. De opleiding maakt de relatie tussen de beroepscompetenties en het opleidingsprogramma via koppeling met leerdoelen door middel van competentiekaarten voldoende duidelijk.

Het didactisch concept is gebaseerd op het model van leerlijnen. Hierdoor is volgens het auditteam sprake van een logische en concentrische opbouw van het programma. De koppeling tussen theorie en praktijk, een opbouw in leerlijnen en een steeds complexere inrichting van de projectopdrachten leidt naar een voldoende samenhangende leeromgeving.

De opleiding biedt een verplichte taal- en rekentoets aan, welke onderdelen zijn van de studieloopbaanlijn in de propedeuse. Eerst wanneer een voldoende voor deze toetsen is behaald, kan een voldoende voor de studieloopbaanlijn toegekend worden. Het behalen daarvan is voorwaardelijk voor het behalen van de propedeuse. Daarnaast verzorgt de opleiding in het eerste, tweede en vierde jaar een leerlijn Engels. Het auditteam is van mening dat een steviger inbedding daarvoor in het programma gewenst is. Daarenboven beveelt het met de werkveldvertegenwoordigers de opleiding aan – gelet op haar regionale ligging – ook aandacht te besteden aan het Duitse taal- en werkgebied, zij het facultatief.

De opleiding voert vanaf 2011-2012 gefaseerd een onderzoekslijn in. In 2015-2016 studeert de eerste lichting studenten af die vanaf het eerste studiejaar (2012-2013) de verbeterde leerlijn Methoden en Technieken hebben genoten. Dit neemt niet weg dat in de projectopdrachten de toegenomen aandacht voor onderzoek zich reeds uitbetaalt. Een groeiend aantal studenten studeert in het kader van het onderzoeksprogramma 'Toekomst Bestendige Stad' van het Kenniscentrum Leefomgeving af en volgen docenten collectief de door het lectoraat verzorgde scholing op het gebied van onderzoek. Hoewel samenwerking met het lectoraat nog in de kinderschoenen staat, heeft het auditteam uit gesprekken met de lectoren begrepen dat de vakinhoudelijke betrokkenheid bij het programma zal worden verstevigd.

Het internationale aspect verdient naar het oordeel van het auditteam de komende periode aandacht. Het internationaliseringprogramma van ABRR biedt daarvoor voldoende aanknopingspunten. Dit geldt eveneens voor de ligging van de opleiding binnen de Euregio. Hoewel de literatuurlijst van de opleiding van voldoende hbo-niveau is, zijn daarop vooral Nederlandstalige handboeken en andere vastgoedliteratuur opgenomen. Het auditteam pleit er voor ook Engelse en/of Duitstalige literatuur in op te nemen (waardoor ook de literatuurkennis van de studenten verder wordt verbreed).

De studielast is duidelijk beschreven in de voor de studenten beschikbare informatie. De opleiding heeft door middel van onder meer intakegesprekken zicht op het instroomniveau van haar studentenpopulatie. Studenten zijn tevreden over de aansluiting van de inhoud bij het beeld dat zij hadden van de opleidingen over de begeleiding.

Het probleem van de langstudeerders wordt volgens het auditteam door de opleiding op een structurele wijze aangepakt. Dit heeft nog niet geleid tot verhoging van het afstudeerrendement, daarvoor is het reservoir van langstudeerders nog te groot. Het auditteam neemt wel aan dat op grond van de huidige aanpak van intensieve begeleiding haar inspanning zichtbaar zal worden in de toekomstige afstudeerrendementen.

De opleiding specifieke voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma. Inbedding van de opleiding in ABRR zal volgens het auditteam ook op dit aspect van positieve invloed zijn.

De opleiding beschikt over voldoende docenten. Het auditteam trof een enthousiast en betrokken docententeam, dat voldoende gekwalificeerd is voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma. Vanwege de brede verantwoordelijkheid van elk van de teamleden en de daarmee samenhangende organisatorische kwetsbaarheid is het van belang de werkdruk binnen het team blijvend te monitoren.

De opleiding stelt haar studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te realiseren. Naar het oordeel van het auditteam is het programma inhoudelijk voldoende, evenals de kwaliteit van het docententeam. Het auditteam is van oordeel dat op grond van de noodzakelijke verbeterpunten op het gebied van internationalisering en een verdere implementatie en versteviging van de onderzoekscomponent het oordeel 'goed' nog niet van toepassing is voor Standaard 2. Het auditteam komt dan ook tot het oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding over een adequaat werkende examencommissie en toetscommissie beschikt. In de overgangsfase naar het onderbrengen in ABRR is de commissie naar het oordeel van het auditteam zorgvuldig gepositioneerd. In de afgelopen periode zijn belangrijk verbetermaatregelen geïnitieerd ten behoeve van de borging van de kwaliteit van de toetsing, zoals aanscherping van de beoordelingsformats en in het bijzonder de beoordelingsformulieren voor de afstudeerwerken, het evalueren van het eindniveau van de afstudeerwerken en het betrekken van het werkveld daarbij en het instellen van een afstudeercommissie ter beoordeling van de afstudeervoorstellen. Het auditteam tekent hierbij aan dat de examencommissie haar verantwoordelijkheid over het eindniveau ten opzichte van genoemde afstudeercommissie meer duidelijk moet maken. De opleiding zorgt er voldoende voor dat de toetsen en opdrachten in de projecten op een valide en betrouwbare wijze plaatsvinden. Het auditteam oordeelt dat de toetsen op hbo-niveau zijn. De toenemende aandacht van de opleiding voor onderzoeksvaardigheden werpt in de beroepsproducten haar vruchten af. Inbedding van toetsing en beoordeling in de door ABRR gehanteerde systematiek van toetsen en beoordeling zal naar de opvatting van het auditteam de in gang gezette ontwikkeling verder versterken.

De opleiding laat in het onderwijs- en toetsplan een voldoende relatie zien tussen de beoogde eindkwalificaties en de af te nemen toetsen. Studenten zijn tevreden over toetsing en beoordeling. Toetsing en beoordeling sluiten goed aan bij de inhoud van de opleiding.

Het auditteam, dat in eerste instantie op basis van de bestudeerde afstudeerwerkstukken aarzelingen had over het gerealiseerde niveau van de studenten, is er op grond van een aanvullende selectie van dossiers met recent opgeleverde plannen van aanpak met bijbehorende eindwerkstukken en beoordelingen van overtuigd geraakt dat de studenten van de opleiding het beoogde eindniveau ook daadwerkelijk realiseren. Het auditteam is van oordeel dat de door de opleiding genomen verbetermaatregelen ten aanzien het eindniveau positief uitwerken. Echter ziet het auditteam nog verbetermogelijkheden in het concreter formuleren van onderzoeksvragen en de verdieping van de methodologie. De opleiding dient verder daarbij in de beoordeling nadrukkelijk oog te hebben voor reflectie op en verantwoording van de door de student gerealiseerde uitkomst van het afstudeerwerk. Het werkveld is tevreden over de kennis en het niveau van afgestudeerden V&M'er.

Op grond van het bovenstaande komt het auditteam bij Standaard 3 tot het oordeel 'voldoende'

Algemene conclusie:

Het auditteam acht de opleiding Vastgoed en Makelaardij van Saxion Hogeschool een opleiding die voldoet aan het hbo-bachelorniveau. Met de waardering 'voldoende' op ieder van de drie standaarden, en met inachtneming van de beslisregels die de NVAO in dezen heeft opgesteld, beoordeelt het auditteam de opleiding als geheel met een 'voldoende'.

Den Haag, 11 december 2013

W.L.M. Blomen,
voorzitter

mr. T. Vis,
secretaris

3. INLEIDING

De opleiding Vastgoed en Makelaardij (V&M) wordt in voltijd aangeboden door Saxion Hogeschool te Enschede. De opleiding V&M leidt op tot het hbo-bachelorniveau binnen het domein van de Bachelor of Business Administration (BBA). Tot 1 januari 2013 was de opleiding ondergebracht in de Academie Ruimtelijke Ontwikkeling en Bouw (ROB). Sinds die datum valt de opleiding onder de Academie Bestuur en Recht (vanaf die datum genoemd Academie Bestuur, Recht en Ruimte). Een belangrijke overweging om de opleiding onder te brengen bij ABRR is de mogelijkheid tot synergie met die opleidingen binnen ABRR die ook tot het domein BBA behoren, in het bijzonder de opleiding Bedrijfskunde MER. Het onderbrengen van de verantwoordelijkheid voor toetsen en beoordelen bij ABR in een lopend studiejaar was naar het oordeel van het management van beide academies te risicovol. De opleiding participeert pas sinds 1 september 2013 in de Examencommissie ABR.

De Academie Bestuur & Recht en Ruimte (ABRR) van Saxion verzorgt in Enschede, Deventer en Apeldoorn de opleidingen Bedrijfskunde MER, Bestuurskunde, HBO Rechten, Integrale Veiligheidskunde, Security Management, Sociaal Juridische Dienstverlening, Milieukunde, Stedenbouwkundig Ontwerpen en Ruimtelijke Ordening en Planologie. De opleidingen worden zowel in voltijd als in deeltijd aangeboden.

De voltijd opleiding V&M is in 2003 ontstaan als een samenvoeging van onderdelen van de bestaande opleidingen Commerciële Technische Bedrijfskunde en Ruimtelijke Ordening en Planologie.

Vorige accreditatie 2007, interne audit 2012 en verbetermaatregelen.

Het auditteam van de vorige audit gaf een positief oordeel over de opleiding. Met betrekking tot de aspecten internationalisering en onderzoek was het auditteam van mening dat meer aandacht noodzakelijk was. In de laatste jaren heeft de opleiding belangrijke aanzetten gemaakt om de onderzoekscomponent meer in het curriculum in te bedden, terwijl ook het internationale aspect op enkele onderdelen meer aandacht heeft gekregen. Deze zijn evenwel op dit moment nog onvoldoende zichtbaar en moet verder worden versterkt.

Verder merkte het auditteam op dat de problematiek van de langstudeerders nog onvoldoende structureel in kaart was gebracht. De opleiding heeft daar verandering in gebracht door het opstellen van een plan van aanpak op grond waarvan de studenten die als langstudeerders kunnen worden aangemerkt (vanaf het 5^e studiejaar) via individuele gesprekken en begeleiding naar het afstuderen worden geleid.

Het panel van de interne audit in 2012 adviseerde de opleiding meer aandacht te besteden aan de internationale dimensie van het programma en ten aanzien van het onderzoek de relatie met de lectoraten te verstevigen. De opleiding heeft naar aanleiding van deze opmerkingen programmatische aanpassingen ingevoerd, zoals een leerlijn Engels en een start gemaakt met versteviging van de banden met relevante lectoraten (m.n. lectoraten van het kenniscentrum Leefomgeving).

Het panel van de interne audit adviseerde de opleiding de relatie met de beroeps- en algemene competenties explicieter te maken in de beoordelingsformulieren, zodat aangetoond wordt dat de student die projecten uitvoert op alle competenties die aan orde zijn geweest ook getoetst wordt. De opleiding heeft de beoordelingsformulieren aangepast, waardoor de eisen explicieter zijn en meer in relatie staan tot de beoogde eindkwalificaties.

Het onderbrengen van de opleiding V&M in de ABRR komt tegemoet aan de eerder door het panel van de interne audit gesignaleerde problematiek rond de voorzieningen (o.a. onvoldoende werk- en onderwijsruimtes).

In onderstaand adviesrapport gaat het auditteam bij de daartoe relevante standaarden op een aantal van de hiervoor genoemde onderwerpen nader in.

4. OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor-master) en oriëntatie (hbo-wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Beroeps- en opleidingsprofiel

Het auditteam heeft vastgesteld dat de opleiding zich baseert op het in april 2012 hernieuwde landelijke beroeps- en opleidingsprofiel, opgesteld voor de bacheloropleiding Vastgoed en Makelaardij⁹. Wel hanteert de opleiding in vergelijking met het landelijk profiel een andere verhouding tussen de beroeps- en algemene competenties en een andere benaming van de competenties. Deze competentieset sluit naar het oordeel van het auditteam aan bij de visie van de opleiding door de oriëntatie op de gehele vastgoedcyclus.

De tien competenties zijn ondergebracht in respectievelijk beroepscompetenties en algemene hbo competenties. Deze laatste zijn ontwikkeld binnen de Academie Ruimtelijke Ontwikkeling en Bouw van Saxion, van welke de opleiding tot 1 januari 2013 deel uitmaakte.

De beroepscompetenties zijn de volgende:

1. Ontwikkelen
2. Managen
3. Financieel-economisch denken en handelen
4. Juridisch denken en handelen
5. Bouwtechnisch denken en handelen

De competenties Ontwikkelen en managen beschouwt de opleiding als hoofdcompetenties, terwijl de andere drie competenties door de opleiding als ondersteunende pijlers worden gezien.

De opleiding hanteert de volgende algemene hbo competenties:

1. Communiceren
2. Projectmatig werken
3. Zelfverantwoordelijk functioneren
4. Analytisch denken en handelen
5. Toegepast onderzoek

De opleiding heeft in een overzicht op inzichtelijke wijze de relatie tussen de elf kernvakgebieden uit het landelijke profiel (LOO-VM) en de drie algemene hbo-competenties enerzijds en de door de opleiding gehanteerde vijf beroepscompetenties en vijf algemene competenties anderzijds aangegeven. Het eindniveau dat is gebaseerd op het landelijk profiel sluit qua reikwijdte en complexiteit aan bij de Dublin Descriptoren.

⁹ Landelijk overleg opleidingen Vastgoed en Makelaardij (LOO-VM), april 2012

Profilering

De opleiding V&M onderscheidt zich ten opzichte van de V&M-opleidingen in Rotterdam, Eindhoven en Groningen door een oriëntatie op de gehele vastgoedcyclus. Een vastgoedkundige dient verschillende rollen te kunnen vervullen zoals adviseur, opdrachtgever, initiatiefnemer, project- of procesmanager bij verschillende typen bedrijven en organisaties. Een vastgoedkundige streeft ook naar optimaal financieel en maatschappelijk rendement bij het managen, ontwikkelen en beheren van vastgoed. Daartoe dient hij ook juridisch, financieel-economisch en bouwtechnisch in denken en handelen voldoende geëquipeerd te zijn. De opleiding ziet vastgoedkundigen dan ook als professionals die verantwoordelijkheid dragen voor een duurzame fysieke leefomgeving waarbij de focus niet alleen ligt op het vastgoed, maar ook op de omgeving daarvan. Dit vereist ook een op samenwerking gerichte attitude op grond waarvan kan worden samengewerkt met professionals vanuit andere disciplines (bijv. planologen, milieudeskundigen en archeologen). De opleiding heeft vanuit dit perspectief twee specialisaties ontwikkeld: Projectontwikkeling en Vastgoedmanagement. In het vierde jaar is ruimte voor inhoudelijke verdieping op een van deze specialisaties.

Onderzoek

De door de opleiding gehanteerde competentie 'verrichten van toegepast onderzoek' sluit aan bij de algemene competentie 'onderzoekend vermogen' uit het landelijk beroepsprofiel. De opleiding heeft dan ook een afzonderlijke onderzoekslijn 'Methoden en Technieken' ingericht waar studenten leren praktijkgericht onderzoek uit te voeren. Deze onderzoekslijn is beschreven in een plan van aanpak. Het auditteam stelt vast dat studenten die in het studiejaar 2012-2013 zijn gestart met de opleiding de eerste lichting studenten is die van het eerste jaar de verbeterde leerlijn heeft gevolgd. Deze studenten studeren in het studiejaar 2015 – 2016 af. De student laat in verschillende beroepsproducten (o.a. in casusopdrachten, stage opdrachten, afstudeerwerk) zien dat hij in staat is zelfstandig en op een methodische wijze in relatief complexe situaties in de praktijk bedrijfs- en vastgoedproblemen op hbo werk- en denkniveau te analyseren, uit te werken en oplossingen aan te dragen. Docenten en studenten participeren in het onderzoeksprogramma 'Toekomstbestendige Stad' van het Kenniscentrum Leefomgeving, waaronder de Werkplaats Conversie en Hergebruik. Bij Standaard 2 wordt hierop nader ingegaan.

Internationalisering

De opleiding heeft een aantal internationale aspecten in het programma geïntegreerd. Zij geeft aan nog te werken aan een verdere versteviging van het profiel door onder meer de internationalisering steviger op de kaart te zetten. Hoewel binnen de opleiding aandacht is voor internationale aspecten, is dit onvoldoende en wordt door de studenten niet als zodanig herkend. Het auditteam stelt vast dat de internationale oriëntatie beperkt is. De opleiding besteedt in haar eindkwalificaties geen specifieke aandacht aan het aspect van internationalisering, terwijl ook in de door haar gehanteerde competentiekaarten niet een duidelijke internationale oriëntatie valt te onderscheiden. Deze oriëntatie zou naar het oordeel van het auditteam meer in de eindkwalificaties tot uitdrukking moeten komen, bijvoorbeeld door van de afgestudeerde expliciet te verlangen dat deze de beroepsrollen in zowel een nationale als internationale context kan vervullen. Opname van deze oriëntatie in haar competentieset biedt de opleiding volgens het auditteam een duidelijke basis voor haar internationaliseringactiviteiten. Het auditteam stelt mede op grond van de gevoerde gesprekken tijdens de audit vast dat het internationaliseringsbeleid van de opleiding zal worden ingebed in het ABRR beleid. Hij constateert op grond van de door haar bestudeerde documenten dat hierin duidelijk aandacht is voor de noodzaak van internationale competenties als aangrijpingspunt voor lesinhoud en toetsing. Vanuit de lectoraten zijn de eerste stappen gezet om grensoverschrijdende ruimtelijke projecten met partners in Duitsland op te zetten. Het auditteam beveelt de opleiding aan hiervoor ook nadrukkelijk aandacht te hebben bij de toekomstige actualisering van het (landelijke) beroeps- en opleidingsprofiel.

Niveau en oriëntatie eindkwalificaties

De opleiding onderscheidt in de beroepscompetenties drie niveaus. De niveaus beschrijven een toenemende mate van complexiteit van de vraagstukken en van de zelfstandigheid van de studenten.

Niveaubeschrijving Beroepscompetenties V&M 2010 ¹⁰

Niveau 1: het micro niveau

De student beschikt over basiskennis en vaardigheden en kan deze gebruiken om in een overzichtelijke, vereenvoudigde context onder begeleiding eenvoudige, standaard vraagstukken te analyseren en (delen van) oplossingen te construeren. Het betreft een actuele opdracht betreffende een enkel vastgoedobject met weinig betrokken partijen (opdrachtgever en opdrachtnemer). Als voorbeeld kan een locatieontwikkeling van een vastgoedobject worden genoemd.

Niveau 2: het meso niveau

De student beschikt over verdiepende kennis en specifieke vaardigheden, en kan deze onder beperkte begeleiding in een niet al te complexe beroepssituatie toepassen bij het analyseren en oplossen van min of meer standaard vraagstukken. Het betreft een multifunctioneel vastgoedobject met meerdere betrokken partijen en belanghebbenden. Als voorbeeld kan worden genoemd een gebiedsontwikkeling van een uitleggebied.

Niveau 3: het macro niveau

De student beschikt over verdiepende en deels specialistische kennis en vaardigheden en kan deze grotendeels zelfstandig toepassen bij het aanpakken en oplossen van min of meer complexe vraagstukken. Het betreffen meerdere (samengestelde) vastgoedobjecten met een complex geheel van betrokken partijen en belanghebbenden. Als voorbeeld kan worden genoemd een gebiedsontwikkeling van een binnenstedelijke herstructurering.

Overzicht 1: Niveaubeschrijving beroepscompetenties VM 2010

De opleiding leidt op tot de graad van Bachelor of Business Administration (BBA). Zij is gericht op een breed vakgebied dat de gehele vastgoedcyclus omvat. Het brede karakter van V&M is basis voor een ruim palet aan functies op het terrein van het vastgoed die een afgestudeerde kan gaan vervullen, zoals vastgoedmanagementfuncties (bijv. woningcorporaties, vastgoedbeheersmaatschappijen), staffuncties voor onteigening en aankoop gronden bij (semi) overheid en profitorganisaties, beleidsfuncties (bijv. bij institutionele beleggers, gemeenten, woningcorporaties), acquisitiefuncties (bijv. bij projectontwikkelaars), adviesfuncties, makelaars- en taxatiefuncties.

Body of Knowledge en skills

Het auditteam heeft voorafgaand aan en tijdens de audit aandacht besteed aan de kenniscomponent van de opleiding en de wijze waarop deze is verwerkt in het curriculum. De kennisbasis van de opleiding is gebaseerd op de kernvakgebieden van het BBA 2012¹¹ en aangevuld met de extra vakgebieden bouwkunde, taxatieleer en planologie. In de competentiekaarten is de benodigde kennis beschreven. Het auditteam is van oordeel dat sprake is van een stevige (vakinhoudelijk) kennisbasis van de aankomend vastgoedkundige.

Actualisering en contacten met werkveld

De opleiding bewaakt de inhoud, niveau en validiteit van de eindkwalificaties door contacten met de beroepspraktijk, via overleg met de collega-instellingen al dan niet in LOO-VM verband, met de Beroepenveldcommissie, door (gast)docenten op basis van hun vastgoednetwerken (bijv. Jong Onroerend Goed Overijssel, Nederlands vastgoedexploitatie Platform), door stages (studenten en praktijkbegeleiders) en door alumni (alumnivereniging Fundatio).

¹⁰ Niveau 1 is het propedeuse niveau. Niveau 2 is het eerste deel van de hoofdfase (jaar twee en drie) en niveau 3 is het afsluitende deel (jaar vier).

¹¹ Standaard Bachelor of Business Administration (herziene versie; vastgesteld door de Algemene Vergadering van de HBO-raad 15 juni 2012)

De leden van de Beroepenveldcommissie zijn afkomstig uit relevante segmenten van de vastgoedwereld (bouwontwikkeling, wooncorporaties, vastgoedbeheer, gemeente, makelaardij). Ook wordt regelmatig overleg gevoerd met werkvelddeskundigen over de eindkwalificaties en het programma. Zo is bijvoorbeeld gebrainstormd over een mogelijke aanpak van de internationalisering en over de vraag naar de relevantie van het onderscheid in twee afstudeerspecialisaties nl. Vastgoedmanagement en Projectontwikkeling. Een ander voorbeeld is de discussie over de versterking van de bouwkundelijn.

Het auditteam heeft kunnen vaststellen dat de Beroepenveldcommissie een centrale rol heeft in de actualisatie van de visie op het beroep. Studenten zijn tevreden bij de Nationale Studenten Enquête 2013 (verder: NSE 2013) over de praktijkgerichtheid van de opleiding (score 7.1) en over de aansluiting bij actuele ontwikkelingen (score 7.8)

Weging en Oordeel: voldoende

De opleiding V&M baseert zich in haar eindkwalificaties op de landelijk competenties zoals vastgelegd in het Landelijk Beroeps- en Opleidingsprofiel V&M. De relatie tussen de eigen competentieset en die van het landelijk profiel heeft de opleiding voldoende inzichtelijk gemaakt. Positief vindt het auditteam dat zij daar een balans in heeft weten te vinden met duidelijke aandacht voor het ontwikkelen van een onderzoekend vermogen.

De opleidingscompetenties vormen naar het oordeel van het auditteam een voldoende basis voor het opleidingsprogramma. Deze zijn op bachelorniveau geformuleerd. Wel is het auditteam van oordeel dat het internationale aspect in de competentiebeschrijving nadrukkelijk aandacht verdient, waardoor dit aspect meer inzichtelijk wordt gemaakt en een basis kan vormen voor programmatische uitwerking. De opleiding onderhoudt en actualiseert de eindkwalificaties door structureel overleg op verschillende niveaus en met verschillende betrokkenen uit het werkveld. De Beroepenveldcommissie speelt daarbij een centrale rol. Studenten zijn tevreden over de praktijkgerichtheid van de opleiding en over de aansluiting bij actuele ontwikkelingen. De beoogde eindkwalificaties zijn dan ook wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie naar het oordeel van het auditteam helder en actueel.

Het auditteam komt alles in samenhang bezien tot het oordeel 'voldoende' voor Standaard 1.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Vormgeving en inhoud programma

Vormgeving programma

De onderwijskundige vormgeving en didactische keuzes zijn gebaseerd op de principes van competentiegericht leren en opleiden. De visie van de opleiding sluit aan op de sociaal constructivistische opvatting over leren. De opleiding hanteert de volgende uitgangspunten:

- a. leren is een actief en constructief proces;
- b. leren vindt plaats in een context. Studenten voeren opdrachten uit in een authentieke beroepssituatie;
- c. leren is een doelgericht en diagnostisch proces;
- d. leren doe je ook met en van elkaar.

Het auditteam stelt vast dat deze onderwijsvisie over de hele linie tot uitdrukking komt in het didactisch concept en in de gekozen werkvormen.

De kern van het didactisch concept is het leerlijnenmodel. De ontwikkeling van de opleidingscompetenties en de bijbehorende kennis en vaardigheden verloopt langs de volgende leerlijnen met daarbij passende werkvormen.

Leerlijnenmodel	
Kennis- en vaardighedenlijn	Deze leerlijn bestaat uit drie basisvakken per kwartiel in het 1 ^e en 2 ^e studiejaar en uit basisvakken en vooralsnog ¹² twee specialisaties in het 4 ^e jaar. De BoKS van de opleiding is gebaseerd op de kernvakgebieden van het landelijke profiel BBA <u>Werkvormen:</u> hoor- en werkcolleges, workshops, opdrachten, excursies, gastdocenten
Projectenlijn	Studenten lossen groepsgewijs een gesimuleerde authentieke praktijkcasus op. In de projecten wordt de kennis uit de basisvakken en de project specifieke kennis toegepast en geïntegreerd. <u>Werkvormen:</u> opdrachten, praktijkcasus, workshops, projecten, groepstrainingen, presentaties.
Studieloopbaanlijn (portfolio)	Centraal staan hier opdrachten in het teken van oriëntatie op en verkenning van het beroepenveld en de opleiding. <u>Werkvormen:</u> gesprekken, opdrachten

Overzicht 2: Vormgeving programma

¹² Vanaf 2014 is het vierdejaarsprogramma voor alle studenten hetzelfde en vervalt het onderscheid naar specialisatie

Verder is een onderzoekslijn in ontwikkeling. Integratie van deze onderzoekslijn met bovengenoemde leerlijnen vindt vooral plaats in de projecten, de stage en het afstudeerwerk. In de paragraaf Praktijkgericht onderzoek wordt nader ingegaan op de onderzoekslijn.

Het auditteam is van oordeel dat het programma voldoende horizontale en verticale samenhang vertoont. De horizontale samenhang is zichtbaar in de opbouw van de leerarrangementen i.c. de verbinding tussen theorie en praktijk in de kwartielen. De programmatische volgorde van de basisvakken en de projecten is zodanig dat de in een kwartiel opgedane kennis direct ondersteunend is aan de opdrachten in de projecten. Ter illustratie het volgende:

In kwartiel 1 van het tweede leerjaar starten studenten met de basisvakken Bestuursrecht 2, Grond en Opstal en Stedenbouw. De kennis uit deze basisvakken moet door studenten worden toegepast in het project Ontwikkelingsplan dat volgt in kwartiel 2 van het tweede leerjaar.

De verticale samenhang komt tot uitdrukking in de leerlijnen en in de concentrische opbouw van het curriculum. De competentieniveaus zijn beschreven vanuit een toenemende mate van complexiteit. In de kennis- en vaardighedenlijn wordt in de propedeuse de kennisbasis gelegd (bijv. Bestuursrecht 1, Privaatrecht 1) en vindt verdieping plaats in de volgende jaren (bijv. Bestuursrecht 2 en Privaatrecht 2). In de projectlijn is sprake van steeds complexere en meer omvangrijke opdrachten gekoppeld aan een van de twee hoofdcompetenties, waarbij sprake is van verdieping van de onderzoekscomponent via de onderzoekslijn. De buitenschoolse programma's (stage en afstuderen) zijn een integrale toepassing van de leerlijnen in een praktijkomgeving. Ook studenten zijn tevreden over de programmatische samenhang van de opleiding. Deze is in de NSE 2013 met een 7.2 gewaardeerd.

Inhoud programma

Het programma in de eerste twee studie jaren is opgebouwd uit drie basisvakken per kwartiel (3 EC per basisvakken). Daarnaast is in elk kwartiel een project geprogrammeerd (6 EC, waarvan 3 EC als groep en 3 EC individueel). In de projecten worden aan opdrachten gewerkt. De aangeboden basiskennis is ondersteunend voor de integrale opdrachten binnen de projecten. Het derde jaar bestaat uit stage en een minor. Binnen de opleiding V&M wordt de minor maaklaardij aangeboden. Het auditteam acht het positief dat de opleiding stappen onderneemt deze minor te laten certificeren bij NVM voor Basistheorie Makelaar-Taxateur o.z. Dit verhoogt naar zijn oordeel de marktwaarde van de student en versterkt de positie van de opleiding t.o.v. de andere drie vastgoedopleidingen. Studenten zijn overigens vrij in het kiezen van een minor. Ook in het vierde jaar worden vier basisvakken aangeboden, waaronder de specialisatie Vastgoedmanagement of Projectontwikkeling. Het besluit van het opleidingsmanagement om met ingang van het studiejaar 2014-2015 voor alle studenten zowel Vastgoedmanagement als Projectontwikkeling – elk op het niveau van voorheen de specialisatie – te geven, acht het auditteam in perspectief met het brede opleidingsprofiel. Het vierde jaar wordt afgerond met een afstudeerwerkstuk.

Het auditteam merkt verder op dat de opleiding – mede op basis van signalen uit het werkveld – de bouwkundelijn verder structureel versterkt door verzwaring c.q. aanpassing van de bestaande bouwkundemodulen. Daarvoor is het docententeam ook versterkt met een extra docent op dit vakgebied. Het auditteam waardeert deze ontwikkeling positief.

Het auditteam heeft tijdens de audit ook inzage gehad in de voor de studie voorgeschreven literatuur. Het is van oordeel dat de te bestuderen handboeken en (vak)literatuur van voldoende hbo-niveau zijn. Het auditteam heeft geen Engelstalige en/of Duitstalige vakliteratuur aangetroffen. Internationale ontwikkelingen binnen de vastgoedsector geven zijns inziens daartoe gereede aanleiding.

Het auditteam constateert verder dat de student door de jaren heen een gedegen theoretische kennisbasis verwerft, gekoppeld aan actuele maatschappelijke kwesties.

De opleiding kent een persoonlijke leerweg, waarbij inhoudelijke keuzes door de student kunnen worden gemaakt. Deze bestaat uit een stageplek, een minor, een specialisatie en een afstudeerscriptie. Daarnaast kunnen excellente studenten in aanmerking komen voor een Saxion breed Honours Programme, bestaande uit een extra inspanning van 800 sbu verspreid over drie jaar. Studenten zijn niet tevreden over de invulling van de persoonlijke leerweg (NSE 2013 score 5.5) Ook in de gesprekken met studenten kwam dit naar voren. Het auditteam geeft de opleiding in overweging met studenten in gesprek te gaan over een verdere verbetering van de persoonlijke leerweg.

Bestudering van het programma laat volgens het auditteam verder zien dat dit overeenkomt met de inhoud en complexiteit van de eindkwalificaties. Zoals eerder opgemerkt neemt de complexiteit van het programma toe naarmate de student in zijn studie vordert. Ook is sprake van een relatie tussen de basisvakken en de projecten enerzijds en de competenties anderzijds voor de opeenvolgende studiejaren. De opleiding heeft dit naar het oordeel van het auditteam voldoende inzichtelijk gemaakt in de vorm van matrices per studiejaar. Op projectniveau wordt daaraan uitwerking gegeven door vermelding van de leerdoelen in projecthandleidingen, in de stage- en afstudeerhandleiding en ook in de competentiekaarten wordt deze verbinding zichtbaar.

Het auditteam stelt vast dat de opleiding in de propedeuse nadrukkelijk aandacht besteedt aan taal- en rekenvaardigheden. Om voor het propedeusediploma in aanmerking te komen neemt de opleiding sinds 2010 propedeusestudenten een taal- en rekentoets af. Deze toetsen maken onderdeel uit van de studieloopbaanlijn in de propedeuse. Zij moeten met een voldoende worden afgesloten, waardoor een voldoende voor de studieloopbaanlijn kan worden toegekend. Het behalen van de studieloopbaanlijn is voorwaardelijk voor het behalen van de propedeuse. In gesprekken met studenten bleek dat een behaalde rekentoets door de opleiding als wenselijk wordt gezien om deel te kunnen nemen aan de module Rekenkundige analyse 1 vanwege de rekenkundige vaardigheden die voor deze module nodig zijn. De opleiding communiceert dit ook naar de studenten toe. Het voorstel daartoe was afkomstig van de opleidingscommissie. Het auditteam heeft tijdens de audit kennisgenomen van de vergaderverslagen van de opleidingscommissie. Het stelt vast dat ook de Opleidingscommissie een belangrijke rol speelt in het verbetertraject van de opleiding. De uitkomsten van de verschillende enquêtes (NSE, HBO-Monitor en de Parationenenquêtes) worden door de commissie geanalyseerd en zijn een basis voor verbetervoorstellen.

Onderwijsleeromgeving

De volgende onderdelen van de programma-inhoud worden door studenten in de NSE 2013 met een voldoende beoordeeld (tienpuntsschaal): het niveau van de opleiding (7,4), de aansluiting van de opleiding bij actuele ontwikkelingen (7,8), het aanleren van een kritische houding (6,8), probleemoplossend vermogen (7,0), communicatieve vaardigheden (7,2) en het samenwerken met anderen (8,2). De themascore Algemene Vaardigheden bedroeg 7,3. Het auditteam waardeert de studenttevredenheid op deze onderdelen als een positief punt.

Interactie beroepspraktijk

De opleiding is nadrukkelijk beroeps- en praktijkgericht. Dit komt vooral tot uitdrukking in de projecten, de stage en het afstudeerwerkstuk. Doordat de student kennis en vaardigheden toepast in praktijksituaties verwerft de student kennis en vaardigheden in zo authentiek mogelijke situaties en leert tevens de beroepspraktijk kennen. Bij alle projecten komen studenten in aanraking met professionals uit de beroepspraktijk. Interactie met de beroepspraktijk loopt door de hele opleiding heen.

In de propedeuseprojecten worden bijvoorbeeld gastdocenten uit de beroepspraktijk uitgenodigd die studenten van informatie voorzien voor hun op dracht en een koppeling maken naar de beroepspraktijk (bijv. DTZ Zadelhof, Oranjewoud, Heijmans Vastgoed, Beltman Architects & Engineers). Een voorbeeld van een propedeuseopdracht is het project Oriëntatie woningmarkt (kwartiel 1).

In kwartiel 1 van de propedeuse vorm je met je projectgroep een woonruimteadviesbureau dat een particuliere klant adviseert over toekomstige woonruimte en de financiering daarvan.

Dit project is een nabootsing van een reële situatie uit de beroepspraktijk. Dit betekent dat je als projectgroep een opdracht uitvoert voor een opdrachtgever en ook beoordeeld wordt op de mate waarin je erin slaagt je in te leven in je opdrachtgever. De producten die je oplevert met je projectgroep zijn beroepsproducten, die moeten voldoen aan de eisen die het beroepenveld daaraan stelt.

In kwartiel 1 worden workshops aangeboden die nader toelichten welke eisen de opleiding (het beroepenveld) stelt aan rapportages en andere beroepsproducten (workshops: Plan van aanpak, Rapporteren, Brongebruik, Presenteren, Vergaderen, Interviewen).

Uit: Projectplan Oriëntatie op de woningmarkt

In het tweede studiejaar worden werkvelddeskundigen als opdrachtgever betrokken bij de projecten (bijv. project Managen: CREM Financieel en CREM Gebruiker). Ook verzorgen zij workshops met het oog op de ontwikkeling van praktijkkennis. Deze lijn zet zich door in de stage. Studenten lopen stage bij o.a. makelaarskantoren, overheid, woningbouwverenigingen, vastgoedbeleggers en projectontwikkelaars. Ook de minor kan in het werkveld worden gevolgd. In de afstudeerfase wordt onderzoek verricht voor een opdrachtgever uit de beroepspraktijk. Het auditteam komt tot de conclusie – ook op basis van de gesprekken met de werkvelddeskundigen – dat de opleiding voldoende gericht is op de beroepspraktijk.

Praktijkgericht onderzoek en lectoraat

De opleiding kent een afzonderlijke leerlijn Methoden van onderzoek. Het auditteam stelt vast dat de opleiding zichtbaar aandacht besteedt aan methoden van onderzoek over het gehele onderwijsprogramma heen. Deze aandacht en de relatie met onderzoek laat zich goed zien in de beroepsproducten in de projecten (bijv. casus Residential Properties), welke het auditteam heeft ingezien.

De opleiding voert vanaf 2011-2012 deze onderzoeksleerlijn gefaseerd in. De leerlijn bestaat uit Inleiding toegepast onderzoek (propedeuse), Workshop onderzoeksvaardigheden I (2^e studiejaar), Workshop onderzoeksvaardigheden II (3^e studiejaar) en Verdieping toegepast onderzoek (4^e studiejaar). Het laatste onderdeel wordt voor het eerst in het studiejaar 2015-2016 ingevoerd. Tot die tijd biedt de opleiding de 4^e jaarstudenten ter voorbereiding op het afstuderen de module Inleiding toegepast onderzoek aan. Verankering van onderzoek binnen de projecten vindt integraal plaats in het studiejaar 2013-2014. Het auditteam waardeert de zorgvuldige wijze waarop deze leerlijn wordt geïmplementeerd positief.

Studenten participeren o.a. in het onderzoeksprogramma van het Kenniscentrum Leefomgeving, waaronder de Werkplaats Conversie en Hergebruik. Daarnaast worden ook stappen gezet om de samenwerking met de lectoraten Gebiedsontwikkeling en recht, Innovatieve technologie in de bouw, Duurzame leefomgeving en Regionale Ontwikkeling te verstevigen. In het kader van het onderzoeksprogramma 'Toekomstbestendige Stad' van het kenniscentrum focust de opleiding in het kader van duurzaamheid op onderzoeksopdrachten over hergebruik van bestaande gebouwen (bijv. onderzoeksproject Transformatie en vernieuwing).

Het auditteam stelt naar aanleiding van de gesprekken met docenten en lectoren vast dat een groeiend aantal studenten (20 á 25%) in het kader van een lectoraat afstudeert. Tot op heden is slechts één docent – tevens onderzoekskoördinator - bij het werk van de lectoraten betrokken. Het auditteam waardeert het positief dat alle docenten een door een van de lectoren verzorgde scholing in onderzoekstechnieken- en vaardigheden ontvangen.

Het gaat daarbij o.a. om informatieverzameling, onderzoeksmethoden en onderzoeksdesign, operationalisering en theorie, kwantitatieve en kwalitatieve dataverzameling en data-analyse en om beantwoorden van onderzoeksvragen en rapportage. Hierdoor wordt naar de opvatting van het auditteam de wisselwerking tussen onderzoek en onderwijs versterkt en dat biedt een basis voor een verhoogde betrokkenheid van docenten bij onderzoeksopdrachten van het lectoraat. Ook een goede programmatische verankering van het onderzoeksprogramma 'Toekomstbestendige Stad' draagt hier aan bij. Het auditteam beveelt de opleiding aan deze betrokkenheid goed te monitoren en te stimuleren.

Hoewel de samenwerking tussen onderwijs en lectoraat nog in de kinderschoenen staat, vraagt het auditteam aandacht voor het ontwikkelen van (een meer) reflectieve vaardigheid op het onderzoeksproces bij studenten. Hier kan ook het lectoraat een bijdrage leveren. Het auditteam ziet in het vaardighedenniveau bij studenten nog wel verbetermogelijkheden (zie Standaard 3 Toetsing en Gerealiseerd niveau). Ook zou het lectoraat een rol kunnen spelen bij het beoordelen en verder optimaliseren van het curriculum, waardoor de relatie met de opleiding wordt verstevigd.

Internationalisering

Bij standaard 1 is internationalisering in relatie tot de competentieontwikkeling aan de orde gesteld. Hoewel in het programma een aantal op internationalisering gerichte activiteiten zijn opgenomen, is de internationale oriëntatie van het programma onvoldoende zo blijkt uit HBO-Monitor V&M 2012 en de NSE 2013. Het auditteam stelt vast dat er door studenten spaarzaam van buitenlandse stagemogelijkheden gebruik wordt gemaakt. In het studiejaar 2012-2013 hebben twee studenten stage gelopen bij het Nederlandse consulaat in San Francisco (V.S) en gaan twee studenten stage lopen in Sri Lanka (het Welkom Dorp opgericht n.a.v de Tsunami in 2004). Daarnaast werken enkele studenten in het buitenland aan hun afstudeerscriptie (o.a. Duitsland, Oostenrijk, Engeland). Ook is het mogelijk de minor in het buitenland te volgen. De opleiding heeft een internationale uitwisselingsovereenkomst gesloten met de opleiding Vastgoed van de Hogeschool Gent en verder heeft zij contacten met de San José State University en met de Greenwich University London. De toegevoegde waarde hiervan voor de opleiding moet overigens nog duidelijk worden.

Verder komen in het programma internationale aspecten van vastgoed aan de orde zoals onder andere de Europese regelgeving (o.a. op het gebied van aanbestedingen, luchtkwaliteit en archeologie) en internationale actualiteiten in basisvakken. In het vierde jaar voorziet het programma in het basisvak Internationaal Vastgoed en wordt aandacht besteed aan vastgoedontwikkelingen. In het kader van de internationalisering biedt de opleiding een leerlijn Engels in de studiejaren 1,2 en 4 aan. Hierin is ook aandacht voor het vakgerichte vocabulaire. In de laatste module ligt de nadruk op het zelfstandig schrijven van een artikel of rapport al dan niet als onderdeel van het afstudeerproject. Uit de gesprekken met studenten kwam naar voren dat de leergang Engels versterking behoeft door een sterkere inhoudelijke betrokkenheid op het vak. Het auditteam sluit zich daarbij aan. Onderzocht zou kunnen worden in hoeverre dit is te realiseren door bijv. het opnemen van literatuur in de Engelse taal en/of een samenvatting in de Engelse taal in het afstudeerwerk. In de gesprekken met de werkvelddeskundigen kwam naar voren dat de opleiding gelet op haar euregionale ligging haar aandacht ook op de Duitse taal zou moeten richten.

Het auditteam beveelt in dit verband aan te bezien in hoeverre facultatieve invoering daarvan mogelijk is. Meer in het algemeen is het werkveld van oordeel dat de opleiding meer aandacht kan hebben voor de Euregio. Richt je - zo geeft het werkveld aan - op samenwerking met Duitse instellingen en bedrijven.

Het auditteam is samenvattend van oordeel dat het internationaliseringsaspect een meer stevige curriculaire inbedding behoeft. Het sluit zich dan ook aan bij de beleidsopvatting van ABRR in haar 'Ambitiedocument Internationalisering V&M' dat internationalisering in het gehele curriculum van de opleiding moet worden ingebed door o.a. het opstellen van een internationale benchmark en meer internationale 'leesbril' en zoekmachines ten behoeve van het praktijkgericht onderzoek, en het gebruiken van buitenlandse literatuur.

Instroom, aansluiting en rendement

De opleiding hanteert een samenhangend pakket van activiteiten om aankomende studenten meer bewust te laten kiezen voor de opleiding (open dagen, scholenvoorlichting, doe en meeloopdagen en studie try outs). De opleiding besteedt in de voorlichting extra aandacht aan het feit dat het werkveld van de vastgoeddeskundige breder is dan – zoals de naam van de opleiding doet vermoeden – de makelaardij. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de aansluiting van de inhoud bij het beeld dat zij van de opleiding hadden (NSE 2013 score 6,8)

Het auditteam stelt vast dat de uitval in het eerste jaar en de uitval uit de bachelor zich positief lijken te ontwikkelen. Hoewel er in eerdere jaren sprake is van een substantiële uitval is de uitval in 2012 beduidend lager, respectievelijk 27,7% en 6,8%. Het studierendement over de afgelopen jaren (2002 t/m 2007) laat daarentegen een tegenoverstelde beweging zien. De opleiding verklaart deze beweging van uitval en rendement vanuit de aanwezigheid van een grote groep langstudeerders. Deze vormen een reservoir met nog niet afgestudeerde, maar ook niet uitgevallen studenten. In het kader van de slb worden deze studenten vanaf 2012 als een afzonderlijke groep beschouwd met specifieke kenmerken en begeleidingseisen. Het auditteam heeft waardering voor de gestructureerde begeleidingsaanpak van deze groep die succesvol lijkt te zijn. Waren er begin 2012 nog 57 langstudeerders, op dit moment is het aantal op gestructureerde wijze aanzienlijk teruggebracht¹³. Deze meer intensieve begeleiding zal naar het auditteam aanneemt uiteindelijk ook zichtbaar zijn in de toekomstige rendementscijfers van de opleiding.

Met ingang van het studiejaar 2013 - 2014 zijn intakegesprekken ingevoerd voorafgaand aan de start van de opleiding. Deze gesprekken worden gevoerd aan de hand van een vooraf afgenomen digitaal intakeassessment en hebben een adviserend karakter over de studiekeuze en de begeleiding. De eerstejaarsstudenten die het auditteam heeft gesproken waren hierover positief.

Het auditteam heeft er vertrouwen in dat ook de eerdergenoemde start van intakegesprekken zullen bijdragen aan de stabilisering van in ieder geval de uitval in de propedeuse. Ook de in gang gezette intensivering van de studieloopbaanbegeleiding in de propedeuse, alsmede verhoging van de norm van het bindend studieadvies naar 48 EC dragen volgens het auditteam daaraan bij.

Studielast en studeerbaarheid

De studielast is naar het oordeel van het auditteam evenwichtig verdeeld over de studie jaren en de kwartielen. De studenten zijn tevreden over de spreiding van de studielast (NSE 2013 score 7.1) en over de mogelijkheid om zonder vertraging de gewenste studieonderdelen te volgen (NSE 2013 score 6,5). Studenten bevestigen dit beeld in de gevoerde gesprekken. Zij zijn van mening dat het programma goed te doen is. Ook zijn zij redelijk tevreden over de begeleiding (NSE 2013 themascore 6,3). Sinds 1 januari 2013 valt de studiebegeleiding onder ABRR. In het systeem van ABRR krijgen studenten vanaf de start van de opleiding een studieloopbaanbegeleider toegewezen. Bij de opleiding V&M krijgen de eerstejaars naast deze regulierbegeleider echter ook een ouderejaars als coach toegewezen die hen helpt en adviseert bij de studievoortgang en projecten. Studenten V&M zijn hier positief over.

¹³ In februari 2012 bedroeg het aantal langstudeerders die langer dan vijf jaar bezig waren met de studie 57 studenten. Inmiddels zijn 24 studenten afgestudeerd en hebben 3 studenten zich uitgeschreven. Het aantal langstudeerders bedraagt per november 2013 27 studenten, waarvan een aantal inmiddels werk hebben.

Studiebegeleidingsgesprekken vinden tenminste twee maal per studiejaar plaats en in het eerste jaar één maal per kwartiel. Studievoortgangbegeleiding is door middel van een afzonderlijke leerlijn in het programma opgenomen. Door het kleinschalige karakter van de opleiding is de slb'er makkelijk bereikbaar.

Het aantal contacturen bedroeg in 2012 - 2013 per studie jaar 20 uur per week. Over de afgelopen vier studiejaar gemiddeld 19 uur per week. In het vierde jaar (eerste twee kwartielen) bedraagt het aantal 16 uur. De studielast en het aantal contacturen zijn naar de mening van het auditteam conform hetgeen van huidige studenten verwacht mag worden.

Personeel

Uit de kritische reflectie en uit de curricula vitae blijkt dat het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma. Ten tijde van de audit waren 9 docenten aan de opleiding verbonden met een totale aanstellingsomvang van 7,5 fte. Hiervan beschikte 8 docenten over een master-graad (doctoraal), terwijl 1 docent zijn masteropleiding nog niet heeft afgerond. Bovendien beschikt 6 van de 9 docenten over een didactische kwalificatie.

Het auditteam constateert verder dat binnen het docententeam sprake is van ruime ervaring op het voor de opleiding relevante werkveld. Zo zijn docenten in het bedrijfsleven werkzaam geweest als projectontwikkelaar, projectmanager woningcorporatie, vastgoedadviseur, bedrijfsmakelaar, medewerker vastgoed, adviseur ruimtelijke ordening en projectleider ingenieursbureau. De combinatie van praktijkervaring en vakinhoudelijke kennis is bij het docententeam in voldoende mate aanwezig. Dit beeld werd ook bevestigd in de gesprekken met docenten tijdens de audit. Het auditteam trof een enthousiast en inhoudelijk betrokken docententeam aan. De contacten met de beroepspraktijk en vakgenoten (zie Standaard 1 - Actualisering en contacten met werkveld) maken het voor docenten mogelijk om nieuwe ontwikkelingen in het werkveld en vakgebied te volgen en deze vervolgens te verankeren in het curriculum. Ook de betrokkenheid bij verschillende vastgoednetwerken draagt daar toe bij. De curricula vitae van de docenten geven een duidelijk beeld van scholing op het terrein van het vastgoed. Zoals hiervoor al is opgemerkt volgen docenten collectieve scholing op het gebied van onderzoeksvaardigheden. Ook in het gesprek met de werkvelddeskundigen tijdens de audit werd door hen de betrokkenheid en deskundigheid van het docententeam positief gewaardeerd. Wel is er aandacht noodzakelijk voor de continuïteit van het team. De teamleden hebben elk binnen de opleiding een brede verantwoordelijkheid en dat maakt hen organisatorisch kwetsbaar. Het auditteam geeft vanuit deze achtergrond de opleiding in overweging de werkdruk binnen het team blijvend te monitoren.

In het NSE 2013 beoordelen studenten o.a. de inhoudelijke deskundigheid van docenten (7,8), de didactische kwaliteit van docenten (7,1), de bereikbaarheid van docenten buiten contacturen (7,1), de betrokkenheid van docenten bij de studenten (6,8) en de kennis van docenten over de beroepspraktijk (7,8) als ruim voldoende. De studenten die het auditteam tijdens de auditdag heeft gesproken bevestigen dit beeld.

Voorzieningen

In de NSE 2013 worden de studiefaciliteiten door de studenten onvoldoende geacht. Het betreft hier met name de geschiktheid (computers, kwaliteit) van de werkplekken (5,2), de beschikbaarheid van de werkplekken (4,9) en de ICT-faciliteiten (5,5). Het auditteam merkt daarbij overigens op dat in deze evaluatieperiode de opleiding nog onderdeel uitmaakte van de Academie ROB. Inmiddels zijn de faciliteiten door de overgang naar ABRR fors verbeterd.

Tijdens de audit heeft het auditteam de onderwijsvoorzieningen die ter beschikking staan aan de opleiding binnen de ABRR in ogenschouw genomen. Zij constateert het volgende. Er zijn voldoende werk- en onderwijsruimten (bijv. hoorcollegezalen, leslokalen, geluidstille individuele en groepsworkplekken). Alle lokalen zijn ingericht met ICT-voorzieningen; er is een functionerend draadloos netwerk beschikbaar.

Het auditteam heeft een goede indruk gekregen van de bibliotheek/mediatheek. Het onderwijs wordt ondersteund met een elektronische leeromgeving Blackboard.

Het auditteam constateert dat de voorzieningen thans van een voldoende niveau zijn. Ook in de gesprekken met studenten wordt dit beeld inmiddels bevestigd.

Weging en Oordeel: Voldoende

De inhoud en vormgeving van het opleidingsprogramma V&M stelt de studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De opleiding heeft de relatie tussen de opleidingscompetenties en het programma zichtbaar gemaakt in matrices en deze uitgewerkt naar leerdoelen in de competentiekaarten. Ook in de verschillende handleidingen is deze relatie vastgelegd en voor studenten kenbaar.

De kern van het didactisch concept is het leerlijnenmodel. Integratie van deze leerlijnen vindt plaats binnen opdrachten die in een authentieke beroepsomgeving worden uitgevoerd. De kennis- en vaardighedencomponent zijn in het programma naar het oordeel van het auditteam voldoende aanwezig. Zowel de horizontale als de verticale samenhang is duidelijk zichtbaar.

De opleiding heeft de studieloopbaanbegeleiding via een leerlijn zichtbaar in het programma opgenomen. Het auditteam stelt met tevredenheid vast dat de opleiding hierbij een structurele begeleidingsaanpak voor de langstudeerders hanteert, terwijl eerstejaars door de inzet van ouderejaarscoaches extra begeleiding krijgen bij de studie.

Het auditteam heeft vastgesteld dat de interactie met de beroepspraktijk als een rode draad door de opleiding loopt. De opleiding actualiseert het programma periodiek mede aan de hand van de input van het werkveld. De Opleidingscommissie wordt hier adequaat bij betrokken.

Het auditteam meent dat het aspect internationalisering meer aandacht verdient. De opleiding kent wel internationale contacten, maar kan deze verder uitbreiden. Ook programmatisch behoeft het internationaliseringsaspect duidelijk verbreding en verdieping. Het verdient aanbeveling aansluiting te zoeken bij het academiebrede internationaliseringsbeleid. Niet alleen versterking van de leerlijn Engels, maar ook een nadere oriëntatie op het Duitse taal- en werkgebied zou naar het oordeel van het auditteam een nader onderzoek verdienen.

De opleiding besteedt zichtbaar aandacht aan het praktijkgericht onderzoek. Dit sluit aan bij de doelstelling. Hoewel de onderzoekslernlijn nog in ontwikkeling is, heeft de opleiding hierin al belangrijke stappen gezet. Het auditteam is dan ook positief over de wijze waarop de opleiding de onderzoekscomponent in het programma implementeert. De verbinding met de lectoraten is nog pril, maar door de programmatische inbedding van de onderzoeksopdrachten van het lectoraat zal deze betrokkenheid van zowel docenten als studenten verder wordt verstevigd. De collectieve scholing van docenten op het gebied van onderzoeksvaardigheden draagt daar nadrukkelijk aan bij.

Het auditteam is van oordeel dat het programma wordt gedragen door een betrokken en bekwaam docententeam. Het docententeam is voldoende gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma. Ook studenten zijn tevreden over de vakinhoudelijke en didactische kwaliteiten.

Het auditteam is positief over de in gang gezette intakegesprekken. Deze gesprekken kunnen naar mening van het auditteam bijdragen aan een juiste studiekeuze en aan het terugdringen van de uitval in de propedeuse.

De opleidings specifieke voorzieningen van de opleiding V&M zijn naar de opvatting van het auditteam toereikend voor de realisatie van het programma.

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding wat betreft standaard 2 voldoet aan de basiskwaliteit. Het auditteam is positief over de vormgeving van het programma, de interactie met en de betrokkenheid van het werkveld, alsmede de kwaliteit van de docenten.

Op het punt van internationalisering zijn nog verbeteringen mogelijk en nodig, terwijl de onderzoekscomponent nog niet ten volle is geïmplementeerd en ook de verbinding met het lectoraat nog dient te worden verstevigd. Op grond van deze punten vindt het auditteam het oordeel 'goed' nog niet van toepassing. Hij komt dan ook voor de opleiding V&M tot het oordeel 'voldoende' bij Standaard 2.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Examencommissie en toetscommissie

Het auditteam heeft zich tijdens de audit een goed beeld kunnen vormen van de kwaliteit van de examencommissie en van de overgang van deze commissie naar ABRR per 1 september 2013.

Tot 1 september 2013 viel de opleiding V&M onder de academiebrede examencommissie ROB. Vanaf het studiejaar 2011 – 2012 is één examencommissie ingesteld voor de drie Enschedese opleidingen van de Academie ROB. De examencommissie is onafhankelijk van het opleidings- en academiemanagement. De examencommissie vergadert eens in de twee onderwijsweken en behandelt verzoeken van studenten en houdt vergaderingen over de propedeuse en van het afstuderen. Een van de leden van de examencommissie is tevens lid van de academiebrede toetscommissie ROB Enschede. De toetscommissie is gemandateerd voor het borgen van de kwaliteit van toetsing en examinering. Hierdoor wordt de verantwoordelijkheid van de examencommissie voor de kwaliteit en de uitvoering van de werkzaamheden van de toetscommissie geborgd. Ter voorbereiding van de overgang naar ABRR heeft de examencommissie in de afgelopen periode nauw samengewerkt met de examencommissie ABRR.

Het auditteam stelt vast dat de werkwijze en de taken van de commissie op adequate wijze zijn vastgelegd in de onderwijs- en examenregeling ROB en in het daarop gebaseerde huishoudelijk reglement van de commissie.

Uit de verslagen van de examencommissie die het auditteam heeft ingezien, komt naar voren dat qua deskundigheidsbevordering de commissieleden hebben deelgenomen aan de basiscurriculum voor examencommissies van Saxion, waarin onder meer onderwerpen als competentiegericht gericht toetsen, het beoordelen van toetsen, toetsprocedures en de toetskwaliteit aan de orde waren. Ook is een training gevolgd op het gebied van toetsen en een training voorbereidend op het schrijven van het toetsbeleid.

De examencommissie heeft initiatieven ontwikkeld die hebben geleid tot het instellen van eerdergenoemde toetscommissie en tot een grotere betrokkenheid bij de beoordeling van het eindniveau van de opleiding. Het auditteam komt hier later op terug (zie Het afstuderen).

De toetscommissie heeft ter verbetering van de kwaliteit van toetsing en examinering zgn. toetsdossiers geïnitieerd, samen te stellen door de examinerator van de betreffende toets. Deze dossiers worden centraal opgeslagen. Het toetsdossier bevat naast de toets en de herkansing alle andere onderdelen die nodig zijn om de kwaliteit van de toets te kunnen beoordelen zoals de betreffende competenties, de toetsmatrijs, voorschriften voor studenten, beoordelingschema en een toetsevaluatie. De toetscommissie beoordeelt op basis van het dossier ieder kwartiel de toetskwaliteit van een aantal toetsen. De toetscommissie rapporteert elk kwartiel aan de examencommissie over de status van deze dossiers. Het auditteam heeft voor en tijdens de audit kennis kunnen nemen van een aantal toetsdossiers (o.a. VM2 Bestuursrecht 2 en de meesterproef Vastgoedmanagement van jaar 4, tweede kwartiel). Het is onder de indruk van de gedegenheid daarvan en acht de methodiek van toetsdossiers een waardevolle bijdrage aan de borging van de kwaliteit van toetsing en van het niveau daarvan.

Verder zijn er verspreid over het studiejaar voor alle examinatoren zogenoemde toetsdagen die in het teken staan van Training, Constructie, Controle en Terugkijken (TCCT). Op basis van enkele toetsen per opleiding wordt bijvoorbeeld bij het onderdeel Controle over en weer feedback gegeven op o.m. validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsen.

Het auditteam is positief dat de examencommissie - mede naar aanleiding van de interne audit van de opleiding V&M - zich meer dan voorheen bemoeit met de afstudeerwerkstukken. Met ingang van het studiejaar 2012-2013 is een start gemaakt met het steekproefsgewijs evalueren van de afstudeerwerkstukken over de voorgaande periode. Bij deze beoordeling is sinds 2013 door de opleiding ook het werkveld betrokken. Het auditteam stelt vast dat deze beoordelingen hebben geleid tot aanscherping van de beoordelingsformulieren en de beoordelaarinstructies (zie ook onder 'De eindwerkstukken').

Daarnaast is de opleiding betrokken bij een pilot van de examencommissie van ABRR met het oogmerk te komen tot een eigenstandig oordeel van de examencommissie over het eindniveau van de afstudeerders. Jaarlijks worden hiertoe steekproefsgewijs afstudeerwerkstukken beoordeeld. Ook in LOO-verband zijn stappen gezet om via een onafhankelijke benchmark een selectie van afstudeerwerken van de vier vastgoedopleidingen te beoordelen. De examencommissie ROB is via de linking pin methode betrokken bij de examencommissie ABRR ter voorbereiding op de overgang naar deze examencommissie. Het auditteam is van oordeel dat de opleiding de overgang op een zorgvuldige wijze faciliteert.

Toetsing en beoordeling

Het auditteam heeft kennisgenomen van het onderwijs- en toetsplan van de opleiding V&M. Hierin wordt een overzicht gegeven van toetsen en toetsvormen per kwartiel alsmede de relatie aangegeven met de te bereiken competenties.

Voorafgaande aan en tijdens de audit heeft het auditteam een aantal schriftelijke toetsen en beoordelingsformats bestudeerd (o.a. project ontwikkelingsvisie individueel, Vastgoedmarkt en omgevingsanalyse, Bestuursrecht 2 en Fiscale aspecten). Ook heeft het auditteam tijdens de audit een aantal stageverslagen (o.a. onderzoeksrapportages 'herbestemming' en 'zorgwoningen' en projectopdrachten ingezien (o.a. project Vastgoedfonds, Gebiedsontwikkeling). Het is van oordeel dat de door hem ingezien en beoordeelde toetsen en stageverslagen zeker van voldoende hbo-niveau zijn.

Het auditteam acht de wijze waarop de opleiding de projecten aanbiedt, de inhoud van de opdracht alsmede het doel van de opdracht adequaat. Studenten krijgen daardoor vooraf duidelijk inzicht in de wijze van beoordelen en in de beoordelingscriteria. Elk project kent een groeps- en een individuele beoordeling. De individuele beoordeling is over het algemeen schriftelijk. In bijv. het project Gebiedsontwikkeling heeft de individuele beoordeling betrekking op de in de workshops overgedragen kennis, inzicht en vaardigheden. Bij de beoordeling van praktijkopdrachten zijn externe opdrachtgevers i.c. bedrijfsbegeleiders betrokken. Ook zijn zij in adviseerende rol betrokken bij de beoordeling van het eindwerk, bij de presentatie en verdediging daarvan.

Studenten zijn tevreden over de wijze van toetsing en beoordeling. Dit betreft o.a. de duidelijkheid van criteria waarop wordt beoordeeld (7,1), de aansluiting van toetsing en beoordeling bij de inhoud van de opleiding (7,4) en de toetsing op kennis en inzicht (7,2) en op vaardigheden (7,1). (NSE 2013).

Het afstuderen

De opleiding wordt afgesloten met een afstudeeropdracht (30 EC) waaruit moet blijken dat de student de beoogde eindkwalificaties heeft bereikt. In deze fase werkt de student aan vijf beroepsproducten die elk afzonderlijk worden beoordeeld. De afstudeeropdracht is direct gerelateerd aan één van de twee hoofdcompetenties en op minstens één van de beroepsondersteunende competenties (pijlers). Tevens is de opdracht gekoppeld aan de algemene beroepscompetenties.

Het auditteam stelt vast dat de opleiding duidelijke toelatingseisen stelt alvorens de student aan de afstudeerfase kan beginnen. De opleiding maakt hierbij onderscheid tussen het afstudeervoorstel en de daadwerkelijk uitvoer van het afstudeeronderzoek¹⁴. Landelijk is er tussen de vier opleidingen V&M in het kader van het project "vreemde ogen dwingen" een systeem van onderlinge benchmark op eindniveau (afstudeerwerk). Deze benchmark wordt door een vertegenwoordiger vanuit het werkveld uitgevoerd.

Verder heeft de opleiding in afstemming met de examencommissie een afzonderlijke afstudeercommissie ingesteld die beoordeelt of het afstudeervoorstel van hbo-niveau is en of het past binnen de doelstelling van de opleiding V&M. De werkwijze van de commissie is opgenomen in de handleiding Afstuderen 2012-2013. Goedkeuring van het voorstel is voorwaarde om een plan van aanpak op te stellen uitmondend in een afstudeerwerkstuk.

Het auditteam maakt uit de gesprekken met studenten en met de examencommissie op dat de afstudeercommissie kritisch naar de voorstellen kijkt. Hoewel het auditpanel deze versterking van de kwaliteitsborging van het eindniveau door het instellen van een afzonderlijke commissie een verbetering acht, geeft hij de opleiding in overweging de relatie daarvan met de examencommissie te expliciteren, zodanig dat de examencommissie haar verantwoordelijkheid voor het eindniveau kan waar maken.

De opleiding stelt aan het plan van aanpak en aan het afstudeeronderzoek specifieke eisen. Deze eisen zijn in de nieuwe afstudeerhandleiding nadrukkelijk aangescherpt. Deze handleiding acht het auditteam een duidelijke verbetering. Niet alleen is het afstudeertraject op overzichtelijke en informatieve wijze voor studenten beschreven, maar wordt ook specifiek ingegaan op het belang van het onderzoek en de rapportage. In de handleiding is een substantieel aangescherpt beoordelingsformulier afstuderen opgenomen. De beoordeling wordt uitgevoerd aan de hand van een beoordelingskader, dat nader is uitgewerkt in een format beoordelingsformulier. Hierin zijn de beoordelingscriteria per te beoordelen product nader gepreciseerd. Het voorgaande beoordelingsformulier kende een grove, niet gespecificeerde opsomming van beoordelingscriteria.

Het auditteam waardeert deze substantiële aanpassing positief en vooral het expliciet maken van de weging tussen de verschillende onderdelen van het eindoordeel. Wel ziet zij nog als verbeterpunt het volledig en op uniforme wijze invullen van de formulieren volgens de door haar voorgeschreven nieuwe systematiek en ook om daarbij de minder positieve punten te benoemen teneinde de afweging zichtbaar te maken. Verder merkt het auditteam op dat de stap tussen een voldoende (6) en een goed (8) in de vijfpunts-beoordelingsschaal in de praktijk te globaal is. Weging van de verschillende onderdelen zal haars inziens in de afronding kunnen leiden tot een hogere beoordeling dan het werkelijk niveau (zo kan bijv. het cijfer 7 – al dan niet onbewust - eenvoudig opgevaardigd worden naar het cijfer 8). Heroverweging van deze bandbreedte lijkt het auditteam dienstig.

¹⁴ Afstudeervoorstel: propedeuse en 126 EC in hoofdfase, en het plan van aanpak afstudeeronderzoek: propedeuse en 141 EC

Het auditteam stelt vast dat het beleid van de opleiding op het punt van het afstuderen in tweetallen is aangescherpt. De student doorloopt het afstudeertraject in principe individueel. Hij wordt hierbij begeleid door een docent, een tweede lezer (docent) en een bedrijfbegeleider. Hoewel onder strikte voorwaarden afstuderen in duo's wordt toegestaan, is daarbij sprake van een individuele beoordeling van elk beroepsproduct. Het auditteam stelt vast dat in de huidige lichte afgestudeerden deze werkwijze is terug te vinden.

De eindwerkstukken

Het auditteam heeft voorafgaand aan de audit een lijst van afgestudeerden en van de eindwerkstukken ontvangen over de studiejaren 2011-2012 en 2012-2013. Hieruit heeft hij willekeurig in totaal 15 afstudeerwerkstukken opgevraagd. In een bijlage bij dit adviesrapport zijn de relevante studentnummers opgenomen.

Het beeld dat het auditteam kreeg van het gerealiseerde niveau van de studenten was wisselend. Over het algemeen kwam het auditteam bij hoog becijferde werkstukken tot de zelfde beoordeling als de opleiding. Meer moeite had het auditteam met de afstudeerwerken met een score 6. Gaandeweg de audit kreeg het auditteam een beter beeld van de mogelijke oorzaken van haar aarzelingen. Het betrof hier met name de werkstukken uit het cohort 2011-2012. Een drietal van deze werkstukken beoordeelde het auditteam als onvoldoende. Studenten hadden vooral moeite met het formuleren van de onderzoeksvragen, het inkaderen de doelstelling en een juiste toepassing van de onderzoeksmethodieken. Duidelijk was dat het onderzoeksprogramma dat deze studenten hadden doorlopen nog te beperkt was, hetgeen zich reflecteert in het onderzoeksgehalte van de werkstukken.

De overige, tot het cohort 2012- 2013 behorende, afstudeerwerkstukken zijn naar zijn oordeel adequaat beoordeeld, dat wil zeggen dat het auditteam ook deze werkstukken met een identieke score beoordeelt. In deze werkstukken was de ontwikkeling van de onderzoeksvaardigheden reeds zichtbaar.

Beoordeling van een aantal afstudeerwerkstukken (> 10%) met een onvoldoende heeft het auditteam doen besluiten in tweede instantie nog een tiental afstudeerwerken met beoordelingsformulieren van het cohort 2012-2013 op te vragen en te beoordelen. Ook heeft het de bijbehorende plannen van aanpak opgevraagd. Dit om te kunnen nagaan of de onderzoeks-aanpak van meet af aan voldoende is verankerd. De opleiding heeft in de afgelopen periode naar het oordeel van het auditteam substantiële verbetermaatregelen doorgevoerd, zoals eerder genoemde programmatische verankering van een onderzoekslijn, scholing van docenten op onderzoeksterrein, het ontwikkelen van een meer stevige borging van het eindniveau door intervisie en de betrokkenheid van het werkveld, aanscherping van het beoordelingskader en het instellen van een afstudeercommissie. Aanvullende beoordeling van een aantal recente scripties had tevens als oogmerk na te gaan of deze verbetermaatregelen ook al zichtbaar resultaten laten zien.

Het auditteam heeft deze plannen van aanpak en afstudeerwerken bestudeerd en komt tot de conclusie dat de beoordeling van zowel de werkstukken als de bijbehorende plannen van aanpak adequaat is. De beoordeelde plannen van aanpak bieden naar het oordeel van het auditteam over het algemeen voldoende houvast om op grond daarvan een afstudeerwerkstuk van voldoende niveau op te stellen. In een enkel geval valt de beoordeling van de werkstukken door het auditteam lager uit, maar is nog steeds sprake van een voldoende. Het auditteam stelt vast dat deze afwijking in sommige gevallen aantoonbaar wordt veroorzaakt door de gehanteerde bandbreedte van het beoordelingsformulier. Hierdoor kon op basis van de beoordeling van de afzonderlijke onderdelen naar zijn oordeel de juiste kritische grens onvoldoende worden aangegeven.

Eén afstudeerwerkstuk was duidelijk geen voldoende. Het was van een beperkt niveau en weinig diepgang, ook in de oplossingsrichtingen. Dit terwijl naar het oordeel van het auditteam de opleiding terecht het daaraan voorafgaande plan van aanpak op grond van de daarin getoonde diepgang van het onderwerp had goedgekeurd. De vervolgens verwachte diepgang is echter uiteindelijk achterwege gebleven. Het auditteam merkt op dat het hier een werkstuk van een langstudeerder betreft die naar hij aanneemt nog onvoldoende heeft kunnen participeren in de onderzoeksmodule en workshops in de onderzoeksleerlijn.

Het auditteam merkt in dit verband op dat ook voor langstudeerders dezelfde kwalitatieve normen moeten worden gehanteerd als voor de reguliere studenten. Dit vereist naar zijn oordeel mogelijk een extra inspanning op het gebied van begeleiding en scholing van langstudeerders.

Op grond van deze overwegingen en de omstandigheid dat de aanvullende beoordeling een beter beeld geeft dan de eerste steekproef komt het auditteam tot een positief oordeel over het gerealiseerde niveau van de opleiding. Het in gang gezette verbetertraject weegt hierbij voor het auditteam zwaar. Het is van oordeel dat de verbetermaatregelen zich duidelijk positief vertalen in de kwaliteit van de eindwerkstukken. Wel acht het auditteam blijvende aandacht voor het concreet formuleren van onderzoeksvragen en verdieping van de methodologie, met name in de plan van aanpakfase, gewenst.

Het auditteam stelt vast dat ook in de afstudeerwerken die door haar als voldoende zijn beoordeeld het aspect van reflectie en verantwoording nadrukkelijk aandacht behoeft. De student staat ook naar het oordeel van het werkveld onvoldoende stil bij de opdracht zelf, de gevolgde methode, de vraag hoe geldig de resultaten van het onderzoek zijn en hoe deze uitkomsten passen binnen toekomstige ontwikkelingen. Overigens weegt het auditteam het gesignaleerde gebrek aan reflectie niet zodanig zwaar dat dit leidt tot afkeuring van de afstudeerwerkstukken. Verder constateert het auditteam dat het gebruik van en verwijzing naar literatuur in de afstudeerwerken nog verbetering behoeft. Het stelt vast dat volgens de afstudeerhandleiding literatuurverwijzingen moeten voldoen aan de APA-normen (American Psychological Association). Het auditteam ziet hierin een punt van aandacht. Ook beveelt het auditteam aan om bij de beoordeling van het plan van aanpak kwaliteitseisen te stellen aan de onderzoeksmethodiek, zoals bij enquêtes. In een enkel geval is het aantal geïnterviewden wel erg mager.

Werkveld

Vertegenwoordigers uit het werkveld en alumni waar het auditteam mee heeft gesproken tijdens de audit waren van mening dat over het algemeen de opleiding goed aansloot op de vraag uit het werkveld. Afgestudeerden van de opleiding zijn breed inzetbaar. In dit verband hebben zij eerder geadviseerd om de beide specialisaties op te heffen en breed te implementeren in de opleiding. Verder zijn zij positief over de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden. Werkveld en alumni stellen vast dat studenten daar steeds beter mee om weten te gaan. De werkveld-vertegenwoordigers zijn in het algemeen van oordeel dat het niveau van de studenten in de afgelopen jaren is verbeterd. Zij zijn van oordeel dat de afstudeerwerkstukken het hbo-niveau representeren. De opleiding luistert goed naar het werkveld en aanbevelingen worden serieus opgepakt.

Weging en Oordeel: Voldoende

Het auditteam is van oordeel dat de examencommissie in de afgelopen jaren een substantiële verbetering heeft gemaakt. Niet alleen is een toetscommissie ingesteld, maar zijn zowel de eisen als de procedures op het terrein van het toetsbeleid aangescherpt. Ook in de NSE 2013 is een toename van de studenttevredenheid over toetsen te zien ten opzichte van de uitkomsten in 2012.

De opleiding hanteert uitgangspunten van het toetsbeleid die in de verschillende documenten op adequate wijze zijn beschreven en vormgegeven. Het auditteam waardeert het inrichten van toetsdossiers positief. Het draagt bij aan de versterking van de borging van het niveau van toetsen en beoordelen.

Ook zijn er belangrijke stappen gezet naar een versteviging van de kwaliteitsborging van het eindniveau. Niet alleen zijn de afstudeerwerken onderdeel van evaluatie door de examencommissie en het werkveld, maar ook zijn de beoordelingsformulieren voor het afstuderen nadrukkelijk aangescherpt. Deze borgen naar oordeel van het auditteam op voldoende wijze het gerealiseerde niveau. Ook het instellen van een afstudeercommissie draagt daartoe bij. Het auditteam tekent daarbij overigens aan dat de verantwoordelijkheid voor het eindniveau uiteindelijk bij de examencommissie ligt. Op dit punt zal de commissie zich meer nadrukkelijk moeten positioneren.

Inbedding van de examen- en toetscommissie in het groter geheel van ABRR zal volgens het team de in gang gezette ontwikkelingen verder verdiepen.

Naar het oordeel van het auditteam beschikt de opleiding over een adequaat systeem van toetsing waarbij de toetsen het hbo-niveau representeren.

Ten aanzien van het gerealiseerde eindniveau komt het auditteam tot een positief oordeel. Hoewel bij hem daarover aanvankelijk enige twijfel bestond, is het na een aanvullende beoordeling van een tiental afstudeerwerken en bijbehorende plannen van aanpak tot een positief oordeel gekomen. De constatering dat de door de opleiding uitgevoerde verbetermaatregelen zichtbaar zijn in de kwaliteit van de werkstukken speelde een belangrijke rol in de oordeelsvorming van het auditteam. Wel ziet het nog verbetermogelijkheden in het meer concreet formuleren van onderzoeksvragen en de verdieping van de methodologie. Daarnaast moet het aspect van reflectie en verantwoording over de afstudeeropdracht worden ingebed in het beoordelingstraject. Dit doet overigens niet af aan zijn oordeel dat het gerealiseerde eindniveau van de V&M-studenten voldoet aan het hbo-bachelorniveau van een beginnend beroepsbeoefenaar waar het werkveld om vraagt.

De verschillende elementen afwegend komt het auditteam bij Standaard 3 samenvattend tot het oordeel 'voldoende',

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het auditteam is van oordeel dat de door de opleiding V&M gehanteerde competenties in overeenstemming zijn met de eisen die het werkveld stelt aan hbo-afgestudeerde vastgoedkundigen. De beoogde eindkwalificaties zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie duidelijk geconcretiseerd en actueel. Het internationale aspect zou daarbij meer tot uitdrukking kunnen worden gebracht. De euregionale omgeving waarin de opleiding V&M zich bevindt, biedt de opleiding daartoe voldoende mogelijkheid.

De opleiding speelt adequaat in op actuele ontwikkelingen en weet deze in voldoende mate te verwerken in het curriculum. Zij betreft het werkveld actief bij de ontwikkeling van haar onderwijsvisie en de actualisering van het programma. Het programma komt overeen met de inhoud en complexiteit van de eindkwalificaties. Het kent een adequate balans tussen kennis- en vaardigheden en de toepassing daarvan in de projecten. De onderzoekscomponent is zichtbaar in het programma aanwezig, zij het dat deze nog verder zal worden ontwikkeld. Ook een meer structurele betrokkenheid op en samenwerking met de lectoraten dient steviger programmatisch te worden ingebed. De curriculaire inbedding van het internationaliseringsaspect verdient naar het oordeel van het auditteam nadrukkelijk aandacht. Aansluiting bij het ABRR internationaliseringsbeleid biedt daartoe voldoende perspectief.

Het studierendement is aan de lage kant. Dit valt te verklaren uit het relatief grote aantal langstudeerders, welke categorie de opleiding vermindert op basis van een gestructureerde aanpak waarbij zij worden begeleid naar het alsnog afstuderen. Deze aanpak heeft succes op grond waarvan naar verwachting de rendementen zullen verbeteren.

De opleiding beschikt over vakbekwame docenten met voldoende theoretische en vakgerelateerde kennis. De opleiding is naar het oordeel van het auditteam voldoende beroepsgericht. De samenwerking met het regionale werkveld beoordeelt het auditteam positief. Studenten zijn tevreden over de inhoudelijke en beroepsgerichte deskundigheid van het docententeam.

De voorzieningen zijn naar het oordeel van het auditteam van voldoende niveau.

De examencommissie en de toetscommissie functioneren op adequate wijze. De examencommissie is per 1 september 2013 ondergebracht bij ABRR. Zij houdt naar het oordeel van het auditteam op voldoende wijze de vinger aan de pols wat betreft de kwaliteit en het niveau van de opleiding. De opleiding heeft in de afgelopen jaren belangrijke stappen gezet in de verbetering van de borging van het eindniveau. Niet alleen zijn beoordelingsformulieren substantieel aangepast, maar is ook ter beoordeling van de afstudeervoorstellen een afstudeercommissie ingesteld. Het auditteam benadrukt dat uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het eindniveau bij de examencommissie ligt en niet bij de afstudeercommissie. Verder ziet zij nog een mogelijkheid tot verbetering in het uniform en volledig invullen van het beoordelingsformulier, naast heroverweging van de door de opleiding gehanteerde beoordelingsschaal.

Het auditteam is na haar aanvankelijke aarzelingen over het gerealiseerde eindniveau van oordeel dat de afgestudeerden na afronding van de opleiding beschikken over hbo-bachelorniveau. De in gang gezette verbetermaatregelen zijn voldoende zichtbaar in recente eindwerkstukken. Zij gaat er vanuit dat de opleiding op de reeds in gang gezette verbetering van de borging van het eindniveau binnen het verband van de ABRR verder ontwikkelt. Het auditteam ziet daarbij verbetermogelijkheden als het reflecteren door de student op de in het afstudeerwerkstuk gerealiseerde uitkomst.

Het auditteam komt op grond van het bovenstaande tot het oordeel dat de kwaliteit van de opleiding Vastgoed en Makelaardij van Saxion Hogeschool zeker voldoende is, ondanks het feit dat er ook nog mogelijkheden zijn om de opleiding verder te verbeteren.

6. AANBEVELINGEN

Internationalisering

Het auditteam is van mening dat de internationale oriëntatie verder kan worden versterkt. Zij mist deze oriëntatie in de door de opleiding gehanteerde competentieset. Zij beveelt aan te onderzoeken op welke wijze het internationale aspect daarin opgenomen zou kunnen worden. Een dergelijke opzet vormt haars inziens een goede basis om internationaliseringsdimensie in het curriculum verder te integreren en verankeren. Hierbij kan gedacht worden aan het opnemen van internationale vakliteratuur, bevordering van buitenlandse stages en afstudeeronderzoeken en een grotere oriëntatie op het Duitse taal- en werkgebied i.c. de Euregio. Ook beveelt het auditteam aan de leerlijn Engels sterker in het curriculum te verankeren.

Het ABRR-internationaliseringsbeleid biedt naar zijn oordeel voldoende aangrijpingspunten. Hierin wordt onder meer voorgesteld te komen tot een internationale benchmark.

Onderzoek

Het auditteam is van mening dat V&M naast de docent die reeds is betrokken bij het Kenniscentrum Leefomgeving en het onderzoeksprogramma 'Toekomstbestendige Stad', ook andere docenten en studenten intensiever kan betrekken bij het lectoraat en het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek. Er zijn reeds belangrijke stappen gezet om het onderzoek meer in het programma te integreren door middel van een onderzoekslerlijn. Daarnaast hebben docenten scholing in onderzoeksvaardigheden ontvangen, waardoor samenwerking met de lectoraten een voldoende voedingsbodemp heeft. Deze samenwerking zou verder kunnen worden verstevigd door lectoren te betrekken bij de optimalisering en aanscherping van het curriculum.

Personeel

Het auditteam beveelt aan, vanwege de brede verantwoordelijkheid van de teamleden en de daardoor mogelijk organisatorische kwetsbaarheid, de werkdruk binnen het team blijvend te monitoren.

Afstudeerfase

Het auditteam is positief over de ontwikkeling die V&M ten aanzien van de aantoonbaarheid van het gerealiseerde niveau en de inhoudelijke verbetering van de eindproducten heeft doorgemaakt. Het auditteam gaat er vanuit dat de ingezette borging van het eindniveau door gebruik van intervisie en betrokkenheid van het werkveld verder structureel wordt verstevigd en de verbeteringen in de afstudeerfase adequaat worden gemonitord. Het auditteam beveelt verder aan in de beoordeling van het afstudeerwerkstuk afzonderlijke aandacht te besteden aan reflectie op en verantwoording van het uitgevoerde onderzoek en de eindresultaten van het afstudeerwerk. Daarnaast geeft het auditteam de opleiding in overweging de indeling van de beoordelingsschaal te heroverwegen. Naar het oordeel van het auditteam is een indeling in een vijf-puntsschaal te weinig kritisch.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bachelor Vastgoed en Makelaardij Saxion Hogeschool voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	Voldoende
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	Voldoende
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende
Algemeen eindoordeel	Voldoende

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Beroepsspecifieke competentie	Algemene competenties
<p><i>B-01 Ontwikkelen</i> Initiëren, organiseren, uitvoeren en coördineren van het (her)ontwikkelingsproces van vastgoed van bijvoorbeeld een binnenstedelijk ontwikkeling.</p>	<p><i>A01 Communiceren</i> Het vermogen om zelfstandig, op basis van concrete relevante gegevens, te communiceren met gebruikmaking van passende communicatietechnieken.</p>
<p><i>B-02 Managen</i> Het managen (acquisitie, exploitatie en dispositie) van vastgoed van bijvoorbeeld een belegger of woningbouwcorporatie, met als doel het behalen van een optimaal rendement.</p>	<p><i>A02 Projectmatig werken</i> Het vermogen om projecten van begin tot eind te doorzien, te plannen, eraan deel te nemen, te registreren en er leiding aan te geven. Zorg dragen voor een efficiënte en effectieve samenwerking zodat het project met goed resultaat wordt afgesloten en geëvalueerd.</p>
<p><i>B-03 Financieel-economisch denken en handelen</i> Het analyseren en beoordelen van financieel-economische aspecten van vastgoedontwikkelingsprocessen en vastgoedmanagement-vraagstukken evenals de waardering van vastgoed</p>	<p><i>A03 Zelfverantwoordelijk functioneren</i> Het vermogen tot zelfstandig handelen en denken in besef van eigen en maatschappelijke verantwoordelijkheid en het richting geven aan eigen (studies)loopbaan, gebaseerd op inzicht in eigen mogelijkheden en functioneren.</p>
<p><i>B-04 Juridisch denken en handelen</i> Het analyseren en beoordelen van de privaatrechtelijke, bestuursrechtelijke en fiscale aspecten bij vastgoedontwikkelingsprocessen en vastgoedmanagementvraagstukken, alsmede de waardering van vastgoed.</p>	<p><i>A04 Analytisch denken en handelen</i> Het vermogen om op basis van een grondige analyse, formuleren van concrete oplossingen voor vraagstukken die maatschappelijk verantwoord en haalbaar zijn, waarbij het probleem niet op voorhand duidelijk is omschreven en waarop standaard procedures niet perse van toepassing zijn.</p>
<p><i>B-05 Bouwtechnisch denken en handelen</i> Het analyseren en beoordelen van bouwtechnische aspecten van vastgoedontwikkelingsprocessen en vastgoedmanagement-vraagstukken.</p>	<p><i>A05 Toegepast onderzoek verrichten</i> Het vermogen om, met beperkte middelen en tijd, verantwoord onderzoek op te zetten, uit te voeren en de resultaten ervan op integrale wijze te verwerken.</p>

BIJLAGE III

Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Postpropedeuse				
4	Kwartiel 1	Kwartiel 2	Kwartiel 3 en 4	
	1.Specialisatie 2. <u>Bouwkunde 3</u> 3. <u>Juridische Actualiteiten</u>	1.Specialisatie 2. <u>Internationaal Vastgoed</u>	<u>Afstudeeronderzoek</u>	
	<u>Onderzoek en Engels 3</u>			
3	<u>Stage</u>			
	<u>Minor Vastgoed en Makelaardij</u>			
2	Kwartiel 1	Kwartiel 2	Kwartiel 3	Kwartiel 4
	<u>Project Ontwikkelen</u>		<u>Project Managen</u>	
	<u>Ontwikkelingsvisie</u>	<u>Ontwikkelingsplan</u>	<u>CREM Financieel</u>	<u>CREM Gebruiker</u>
	1. <u>Grond en opstal</u> 2. <u>Bestuursrecht 2</u> 3. <u>Stedenbouw</u>	1. <u>Privaatrecht 2</u> 2. <u>Vastgoedmanagement 2</u> 3. <u>Markt en Vastgoedstrategie 2</u>	1. <u>Bouwkunde 2</u> 2. <u>Sociaal economische geografie</u> 3. <u>Fiscale aspecten</u>	1. <u>Taxatieleer</u> 2. <u>Rekenkundige Analyse 2</u> 3. <u>Bedrijfseconomische Analyse 2</u>
	<u>Engels 2</u> <u>Stage voorbereiding</u> <u>Onderzoek</u>			
Propedeuse				
1	Kwartiel 1	Kwartiel 2	Kwartiel 3	Kwartiel 4
	<u>Project Ontwikkelen</u> <u>Oriëntatie woningmarkt</u>	<u>Project Managen</u> <u>Businessplan huisvesting</u>	<u>Project Ontwikkelen</u> <u>Locatieontwikkeling</u>	<u>Project Managen</u> <u>Businessplan Commercieel</u>
	1. <u>Bouwkunde 1</u> 2. <u>Vastgoedmarkt en omgevingsanalyse 1</u> 3. <u>Marketing</u>	1. <u>Bestuur en beleid</u> 2. <u>Vastgoedmanagement 1</u> 3. <u>Inleiding onderzoek</u>	1. <u>Inleiding recht</u> 2. <u>Bedrijfseconomische analyse 1</u> 3. <u>Rekenkundige analyse 1</u>	1. <u>Bestuursrecht 1</u> 2. <u>Bouwmanagement</u> 3. <u>Privaatrecht 1</u>
	<u>Taaltoets</u> <u>Rekentoets</u> <u>Engels 1</u> <u>Beroepsoriëntatie (leerdossier)</u>			

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bachelor Vastgoed en Makelaardij. Saxion Hogeschool Enschede, 24 september 2013.

Tijd	Gesprekspartners	Auditpanel	Gespreksonderwerpen
08.15 – 08.30	Inloop en ontvangst auditteam		
08.30 – 09.30	Intern overleg auditteam		
09.30 – 10.30	Management Dick Sweitser (directeur ABRR) Bert Wildering (opleidingsmanager) Rob Veenhoven (coördinator inhoud) Jan Rutenfrans (coördinator organisatie)		Eigenheid opleiding – ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld – internationalisering - onderzoeksdimensie -
10.30 – 10.45	Pauze		Interne terugkoppeling
10.45 – 11.45	Docenten Rob Veenhoven (financieel-economisch, vastgoedmanagement) Angélique Overzet (juridisch, projectontwikkeling, makelaardij en taxatie, stage coördinator) Ilse Steggink (Juridisch) Sander de Groot (vastgoedmanagement, fiscaliteit, makelaardij) Ard Hebbink (onderzoek) Harry Hendriks (sociaal-economische geografie) Savan Grolleman (marketing, projecten)		- inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen <i>(met focus op de aandachtspunten vanuit de documentenanalyse. In het gesprek gaat het ook om wie de docent zelf is, hoe hij het programma uitvoert, welke contacten hij heeft met het (internationale) werkveld en vakge-noten)</i>
11.45 – 12.30	Lectoraat/Onderzoek/ Lectoren John van den Hof (lector) Paul Bijleveld (lector) Gerard Saleminck (lectoraat Pioneering) Rob Veenhoven (afstudeercommissie) Angélique Overzet (samenwerking met lectoraat Pioneering in specialisatie) Ard Hebbink (docent onderzoek) Jan Rutenfrans (afstudeercoördinator)		Rol lectoraat en kenniskring Leerlijn Onderzoek Implementatie onderzoek in projecten Onderzoek en afstudeerproces
12.30 – 13.15	Lunch auditteam		Interne terugkoppeling
13.15 – 14.00	Spreekuur docenten/studenten		

Tijd	Gesprekspartners	Auditpanel	Gespreksonderwerpen
	Rondleiding opleidingsspecifieke voorzieningen Jan Rutenfrans Angélique Overzet Lessen: S 253 Bouwkunde EVM1, J. Verdonk S 251 Grond en Opstal EVM2, R. Veenhoven		
14.00 – 14.45	Studenten, o.a vanuit de opleidingscommissie Jaar 1: Stijn Wilbrink, Boukje Brookhuis; Jaar 2: Nadine Wessels, Jocelyn Boerman Jaar 3: Ron Wilbers Jaar 4: Céline Scheinck Jaar 5: Thomas Polman Langstudeerder (5+): Musa Faal		kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten
14.45 – 15.30	Examencommissie/toetscommissie Bienke Beeker (vz excie ROB) Cynthia Vloon-Weultjes (excie ABRR) Ilse Steggink (lid excie vm) Marieke Daemen (vz toetscie ROB) Paul Schunselaar (vz toetscie ABRR) Savan Grolleman (lid toetscie vm)		Bevoegdheden en taken examencommissie en toetscommissie - rol in de interne kwaliteitszorg toetsing en beoordeling - – feitelijk uitvoering - (met focus op de aandachtspunten vanuit de documentenanalyse)
15.30 – 15.45	Pauze		Interne terugkoppeling
15.45 – 16.30	Werkveldvertegenwoordiging / Alumni Tom Munter (Gemeente Enschede, Alumnus) Gerard Verver (woningcorporatie Domijn) Jan Teunis (Teunis Organisatie Advies) Jan-Peter Niezink (Oranjewoud, Alumnus) Ludan Schmid (Ten Hag groep) Janet Welmer (BouwTalent/HBO JobScore)		<u>Gespreksonderwerpen Werkveld:</u> contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld - eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding – onderzoekscomponent – niveau <u>Gespreksonderwerpen Alumni:</u> o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk of vervolgopleiding
16.30 – 16.45	Auditteam		<u>Interne terugkoppeling</u> <u>pending issues</u> <u>Inzien materiaal</u>
16.45 – 17.00	Pending issues		
	Inzien materiaal		
17.00 – 17.45	Auditteam		<u>Interne terugkoppeling</u> <u>bepaling beoordeling</u>
17.45	Terugkoppeling		

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende (voltijd) opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een Evaluatiebureau zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een Evaluatiebureau moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de(voltijd- en deeltijd) variant(en).

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geleidingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Verantwoording keuze gesprekspartners

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtname van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers. Van dit spreekuur is geen gebruik gemaakt.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditteam at random een aantal lessen / colleges / practica bezocht en met de daar aanwezige studenten gesproken.

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voor- gelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Beperkte opleidingsbeoordeling

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.

Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

1. Aansluitingsmonitor Saxion Enschede 2010-2011
2. Academieplan ABR 2012-2016
3. Afstudeeropdrachten V&M 2011-2012
4. Afstudeeropdrachten V&M 2012-2013
5. Algemene competenties ROB 2007
6. Ambitiedocument internationalisering V&M
7. Basisvakhandleiding V&M Inleiding Onderzoek jaar 1
8. Basisvakhandleiding V&M Internationaal vastgoed jaar 4
9. Basisvakhandleiding V&M Voorbereiding afstuderen jaar 4
10. BBA 2012
11. Beroepscompetentieset V&M 2008
12. Beroepscompetentieset V&M 2010
13. Buitenlandse stages V&M
14. Curriculumdocument V&M 2012
15. Examencommissie ABR Vorming eigenstandig oordeel eindniveau Toelichting mei 2013
16. Evaluatiereflectie V&M 2012
17. Examencommissie Jaarverslag 2011-2012
18. Fasering Toetskwaliteitscontrole ROB Enschede_15mei12
19. Format beoordeling toetsplan
20. Handleiding V&M Afstudeervoorstel jaar 4
21. Handleiding V&M Afstuderen 2012-2013
22. Handleiding V&M Stage jaar 3 2012-2013
23. HBO Monitor V&M 2010
24. HBO Monitor V&M 2011
25. HBO Monitor V&M 2012
26. Honors Programme ABR
27. Interne Saxion audit V&M 2012
28. Juridische leerlijn V&M
29. Kwaliteitsplan ABR 2012-2016
30. Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel V&M 2003
31. Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel V&M 2012
32. Leerlijn Bouwkunde voor V&M
33. Leerlijn Engels voor V&M
34. Loo_notulen3april2013_Naamswijziging&Benchmarkuitkomst
35. MTO ROB oktober 2009 en MTO ROB oktober 2011
36. Nel Verhoeven: Wat is Onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs. Den Haag: Boom Lemma uitgevers
37. NSE 2011 Opleidingsrapportage V&M
38. NSE 2012 Opleidingsrapportage V&M
39. NSE 2013 Opleidingsrapportage V&M
40. Onderwijs- en toetsbeleid ABR 2012-2016
41. Onderwijs- en Toetsplan V&M 2012_2013_16 mei 2012

Overzicht van 25 afstudeerwerkstukken uit privacy overweging uitsluitend vermeld op studentnummer:

1. 124771
2. 110634
3. 77897
4. 126194
5. 86030
6. 112747
7. 105587
8. 128746
9. 128190
10. 110353
11. 89584
12. 128508
13. 85129
14. 127065
15. 109547
16. 100076
17. 111160
18. 90913
19. 125279
20. 140612
21. 138049
22. 135684
23. 134080
24. 129336
25. 43988/43922 (duo)

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen (cv's) en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Samenstelling en expertise van het auditteam laten zich als volgt weergeven:

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - studentzaken
W.L.M. Blomen	x	x				
drs. W.J. van der Post werkveld- / vakdeskundige	x	x	x	x	x	
drs. B. van der Gijp MRE MMO MRICS werkveld- / vakdeskundige	x	x	x	x	x	
ing. D. Zonneveld MSC EMFM werkveld- / vakdeskundige	x	x	x	x	x	
J.M. Schuitema studentlid						x
Mr. T. Vis secretaris	x	x				

Op 20 september 2013 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel hbo-bachelor Vastgoed en Makelaardij, nummer 002042 - Saxion Hogeschool.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	De heer W.L.M. Blomen is directeur van de Hobéon Groep en treedt sinds 2004 veelvuldig op als lead-auditor van auditpanels in het kader van accreditaties hoger onderwijs.
2	De heer drs. W.J. van der Post is senior program manager en kerndocent bij de Amsterdam School of Real Estate (ASRE) en is freelance adviseur/onderzoeker voor vraagstukken op het gebied van woning- en grondmarkt
3	De heer drs. B. van der Gijp MRE MMO MRICS is director Strategy & Research bij Syntrus Achmea Real Estate & Finance, is fellow (praktijkdocent) bij ASRE en actief bij de NEPROM (docent en lid van commissie professionalisering), IVBN (lid commissie Research) en voorzitter van de commissie Research & Educatie van de NRW.
4	De heer ing. D. Zonneveld MSC EMFM is docent bij de opleiding Facility Management van Hogeschool InHolland en geeft hier les in met name management- en vastgoed gerelateerde modules
5	Mevrouw J.M. Schuitema is student aan de opleiding Vastgoed & Makelaardij van de Hanzehogeschool te Groningen; zij volgt daar het honoursprogramma

Secretaris/Coördinator

De heer Mr. T. Vis	Gecertificeerd d.d. November 2010
--------------------	-----------------------------------

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Dhr. W.L.M. Blomen

is als voorzitter gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Vastgoed & Makelaardij

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool Saxion

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum: 02-07-2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

W.J. van der Post

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Vastgoed & Makelaardij

aangevraagd door de instelling:

Saxion

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Den Haag

Datum:

10 juni 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Boris van der Gorp

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de hbo-bacheloropleiding:

Vastgoed en Makelaardij

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool Saxion

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

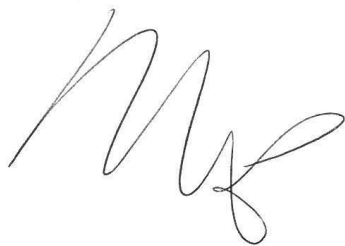
Plaats:

Amsterdam

Datum:

2-juli 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Theodorus Johannes (Dirk) Zonneveld

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Vastgoed & Makelaardij

aangevraagd door de instelling:

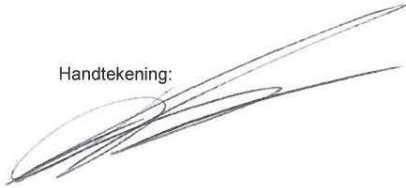
Saxion

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Castricum

Datum: 29 augustus 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Marian Schuitema

is als studentlid gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Vastgoed & Makelaardij

aangevraagd door de instelling:

Saxion

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Groningen

Datum: 5 - 9 - 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mr. T. Vis,

is als secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Vastgoed & Makelaardij

aangevraagd door de instelling:

Saxion

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Rotterdam

Datum: 6 juni 2013

Handtekening:

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl